

DWA NIEZNANE PLANY TORUNIA Z RIKSARKIVET W SZTOKHOLMIE

Mariusz Balcerek

ORCID: 0000-0002-1007-8042

<https://www.researchgate.net/profile/Mariusz-Balcerek>

Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska w Toruniu

Książnica
Kopernikańska
w Toruniu

Cel:

- Kto jest autorem planów?
- Kiedy powstały plany?
- Jakie podobieństwa i różnice występują na nowych planach w stosunku znanych nam już ikonografii?
- Jak powstawały takie plany?

Agenda:

- Domniemany twórca
- Prezentacja planów
- Analiza porównawcza – place broni
- Analiza porównawcza – GIMP
- Podsumowanie

Domniemany twórca

Erik Dahlberg
(Strömer, 1849)

Analiza porównawcza – prace broni

Perspektywiczny plan Torunia Eryka Dahlberga ukazujący wjazd Karola X Gustawa do miasta w 1655 roku
(Pufendorf, 1696, po s. 98)

Analiza porównawcza – prace broni

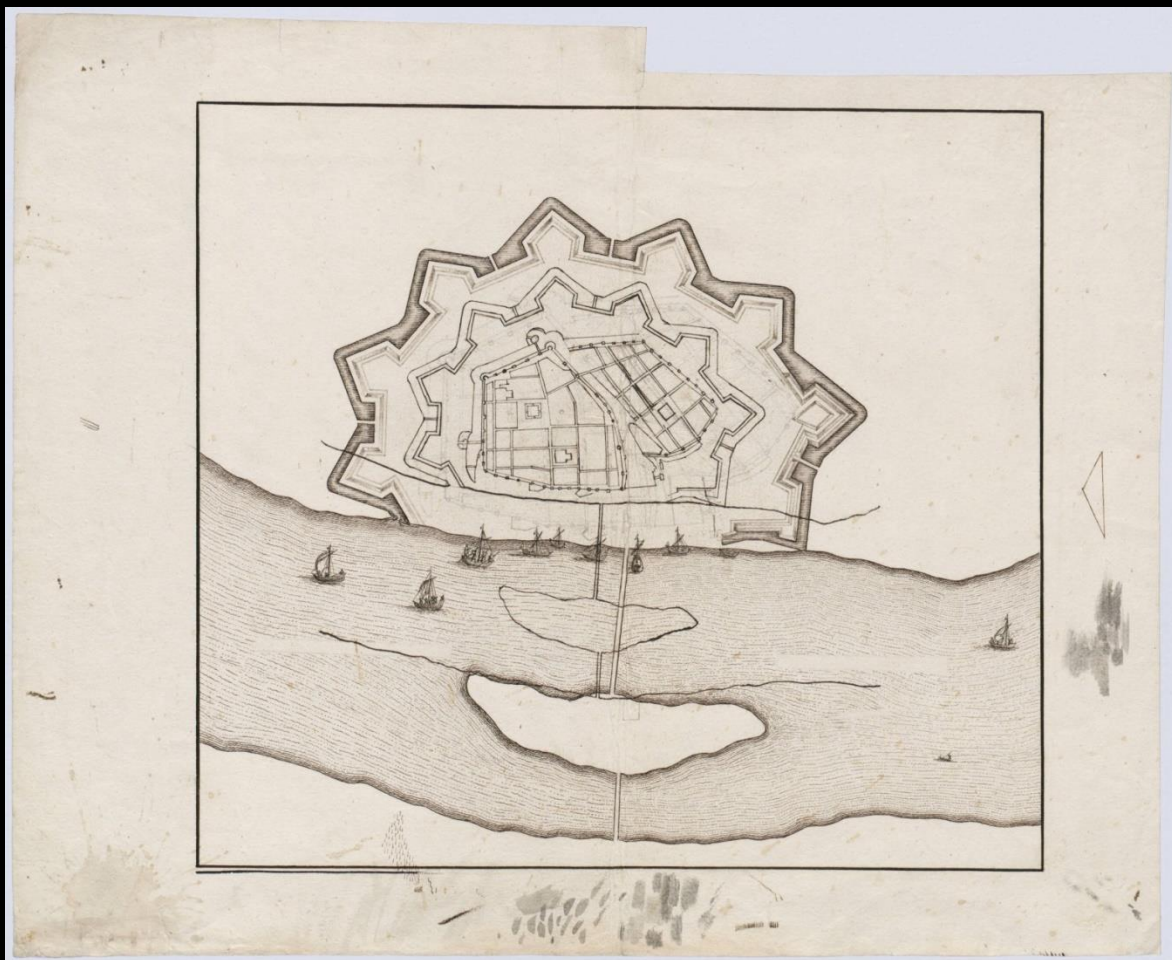
E. J. Dahlberg del.

Perspektywiczny plan Torunia Eryka Dahlberga ukazujący wjazd Karola X Gustawa do miasta w 1655 roku
(Pufendorf, 1696, po s. 98)

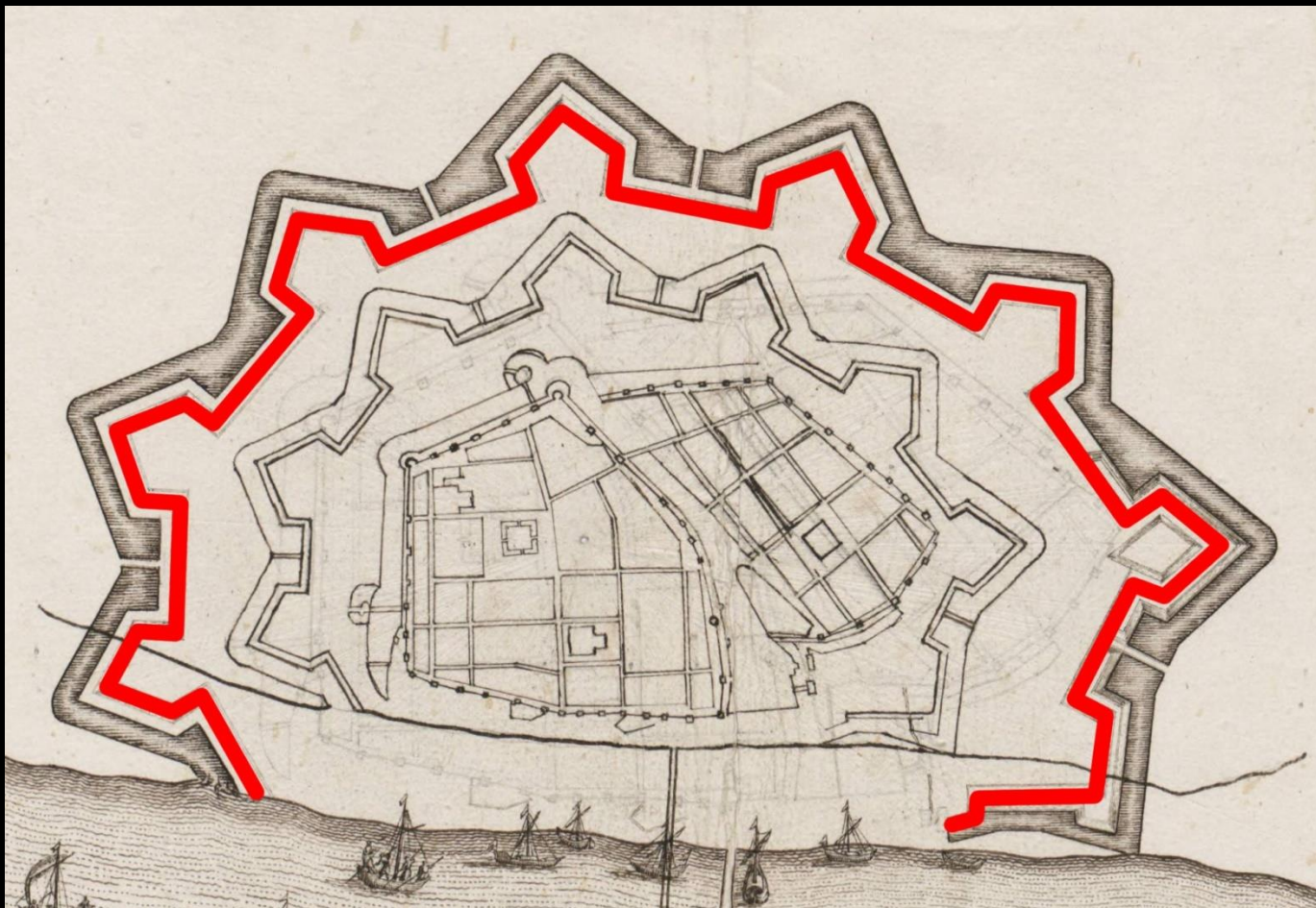

Prezentacja planów

Plan miasta Torunia i jego umocnień
(Dahlberg, 164?–166?a)

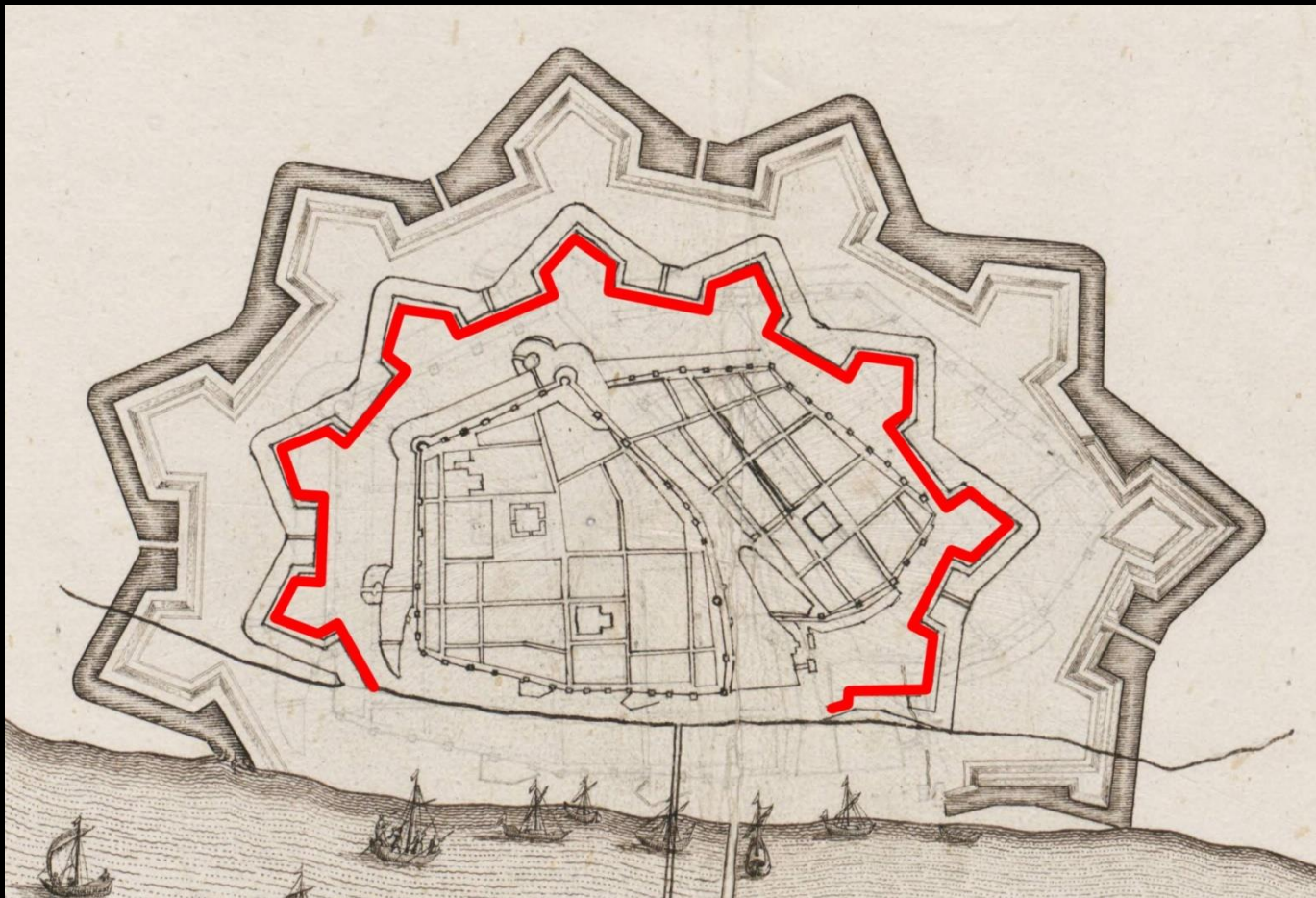
Prezentacja planów

Plan miasta Torunia i jego umocnień
(Dahlberg, 164?–166?a)

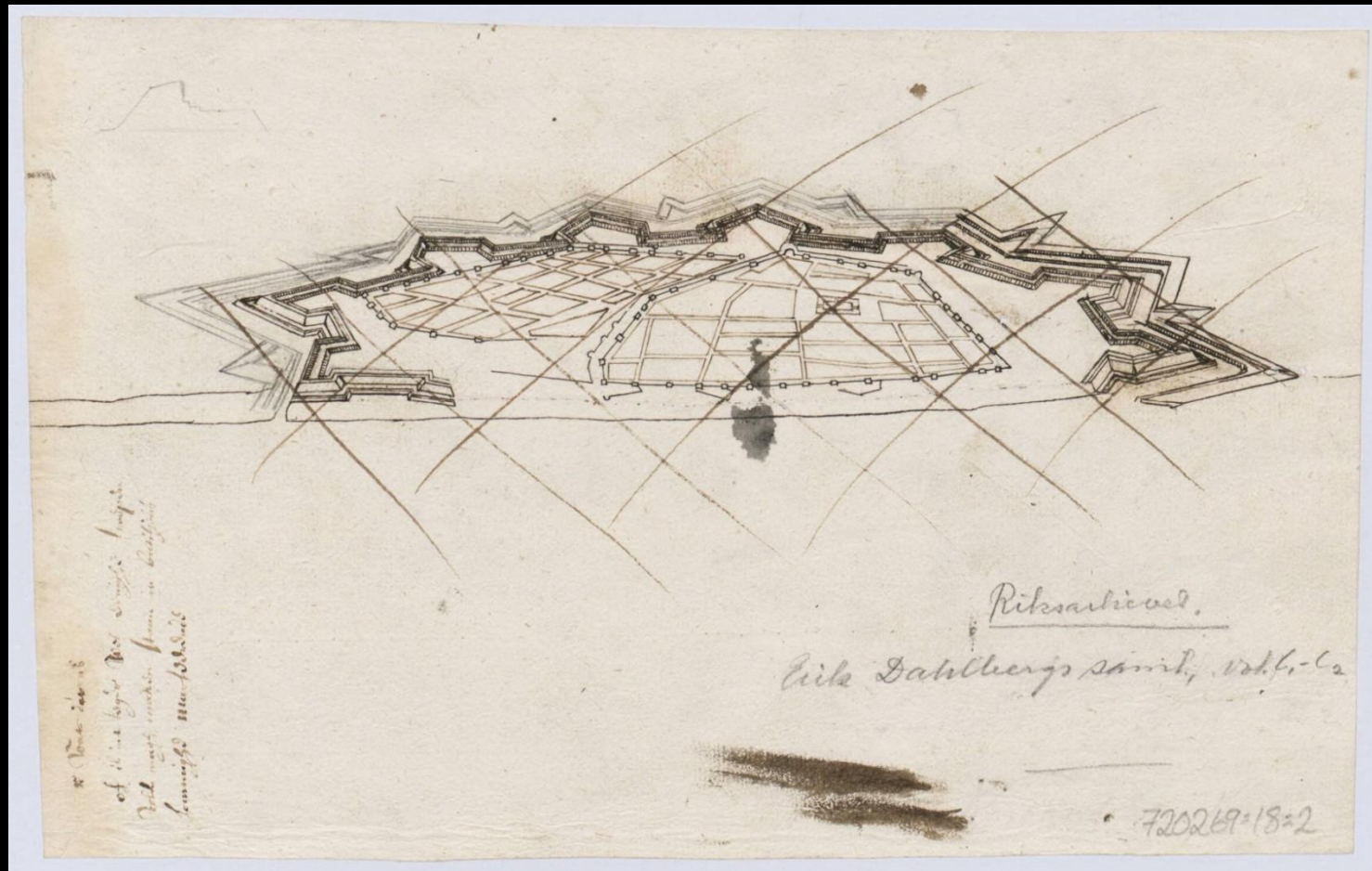

Prezentacja planów

Plan miasta Torunia i jego umocnień
(Dahlberg, 164?–166?a)

Prezentacja planów

Perspektywiczny plan miasta Torunia i jego umocnień
(Dahlberg, 164?–166?b)

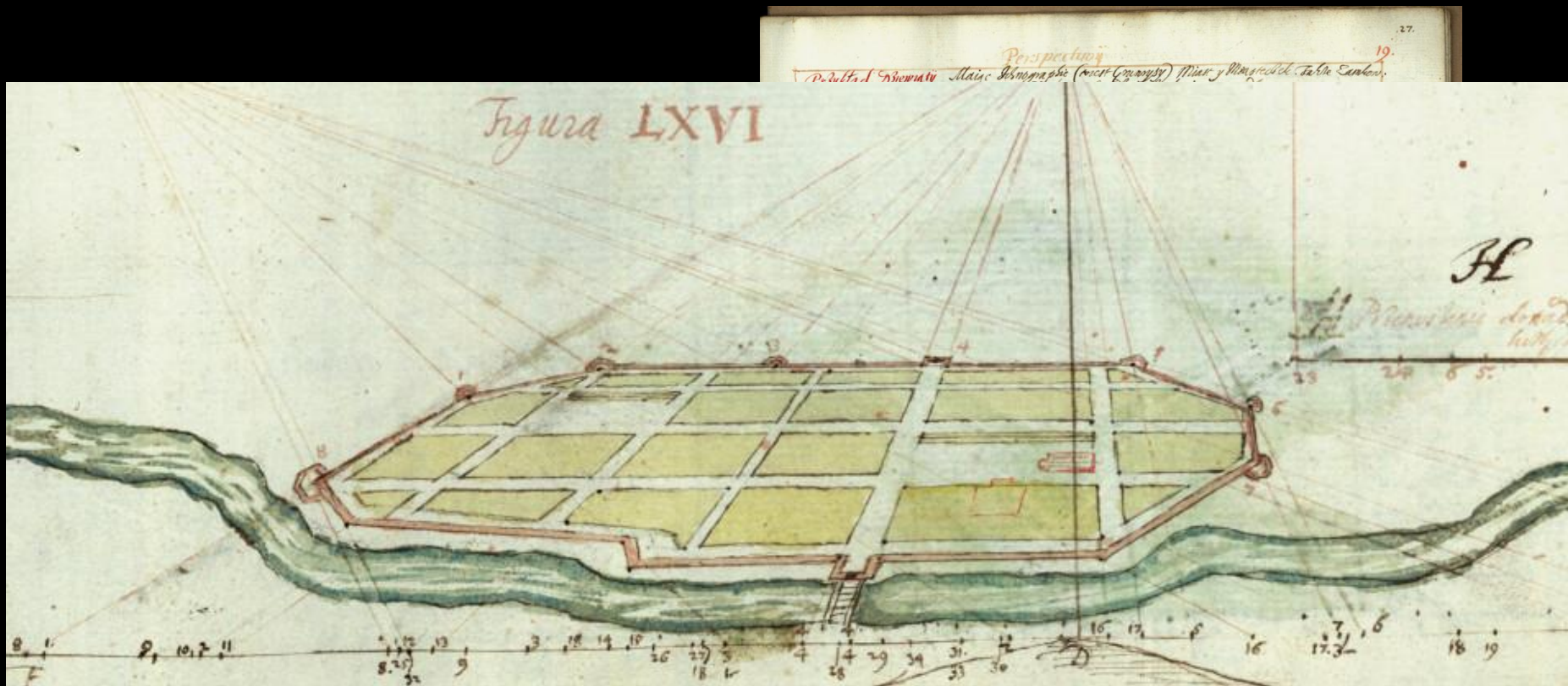

Prezentacja planów

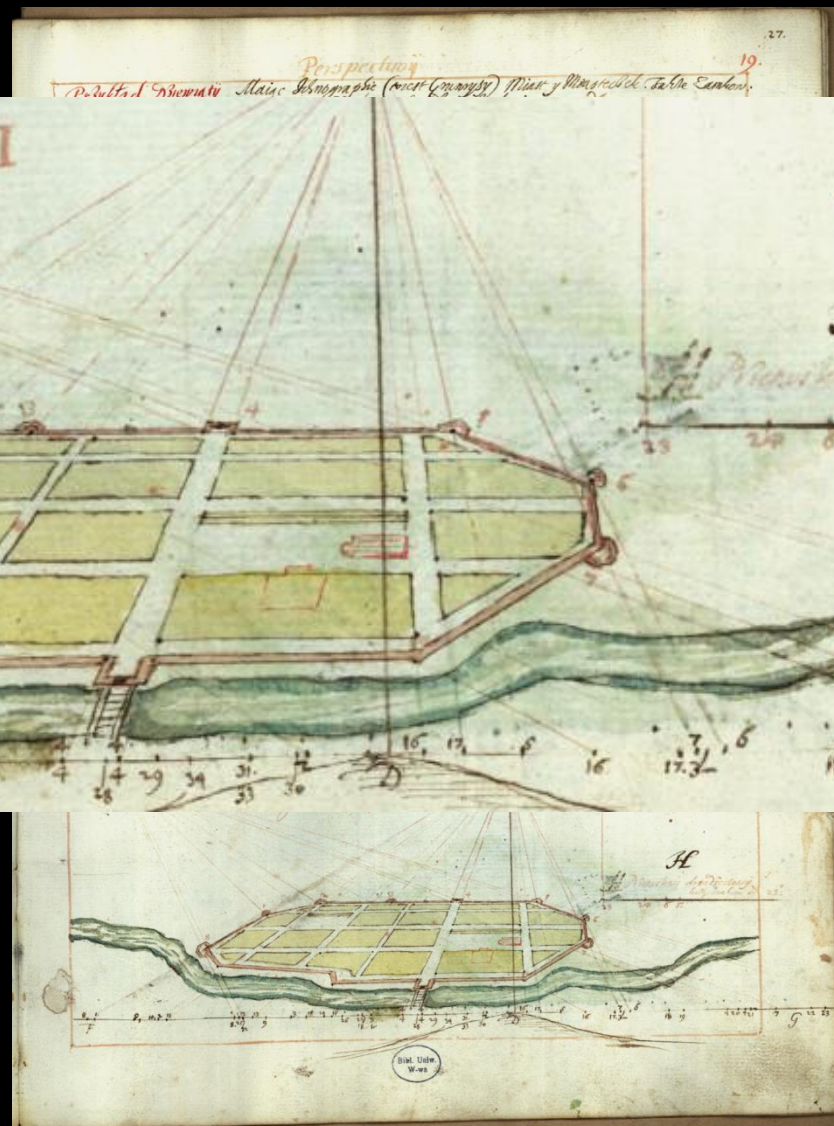
Metoda odwzorowania
persepektywnicznego wg Józefa
Naronowicza-Narońskiego
(Naronowicz-Naroński, 1659, k. 27)

Prezentacja planów

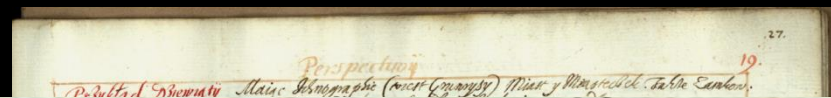

Metoda odwzorowania
persepektywnego wg Józefa
Naronowicza-Narońskiego
(Naronowicz-Narowski, 1659, k. 27)

Prezentacja planów

Metoda odwzorowania
persepektywicznego wg Józefa
Naronowicza-Narońskiego
(Naronowicz-Naroński, 1659, k. 27)

Prezentacja planów

Podwale z przepierciem i drogą straży

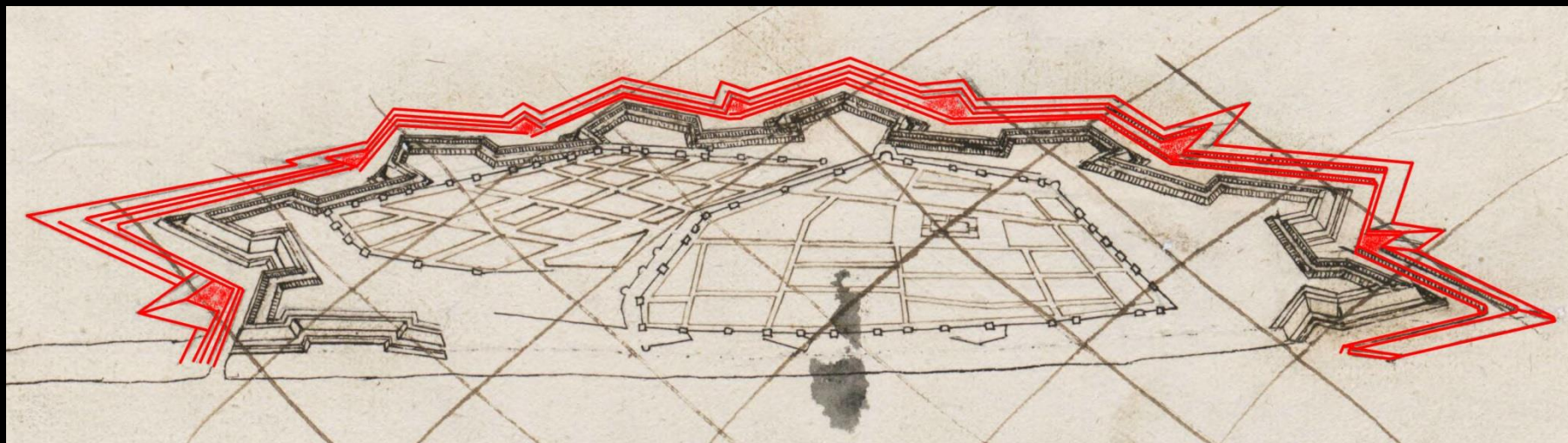

Prezentacja planów

Przedstok z ukrytą drogą i placami broni

Prezentacja planów

Place broni

Prezentacja planów

Perspektywiczny plan miasta Torunia i jego umocnień
(Dahlberg, 164?–166?b)

Prezentacja planów

...r Wat dat is

*Of ik in 't leger wel eenighe troepen
volk magh maken staan in batiljons
sommighe marseerende*

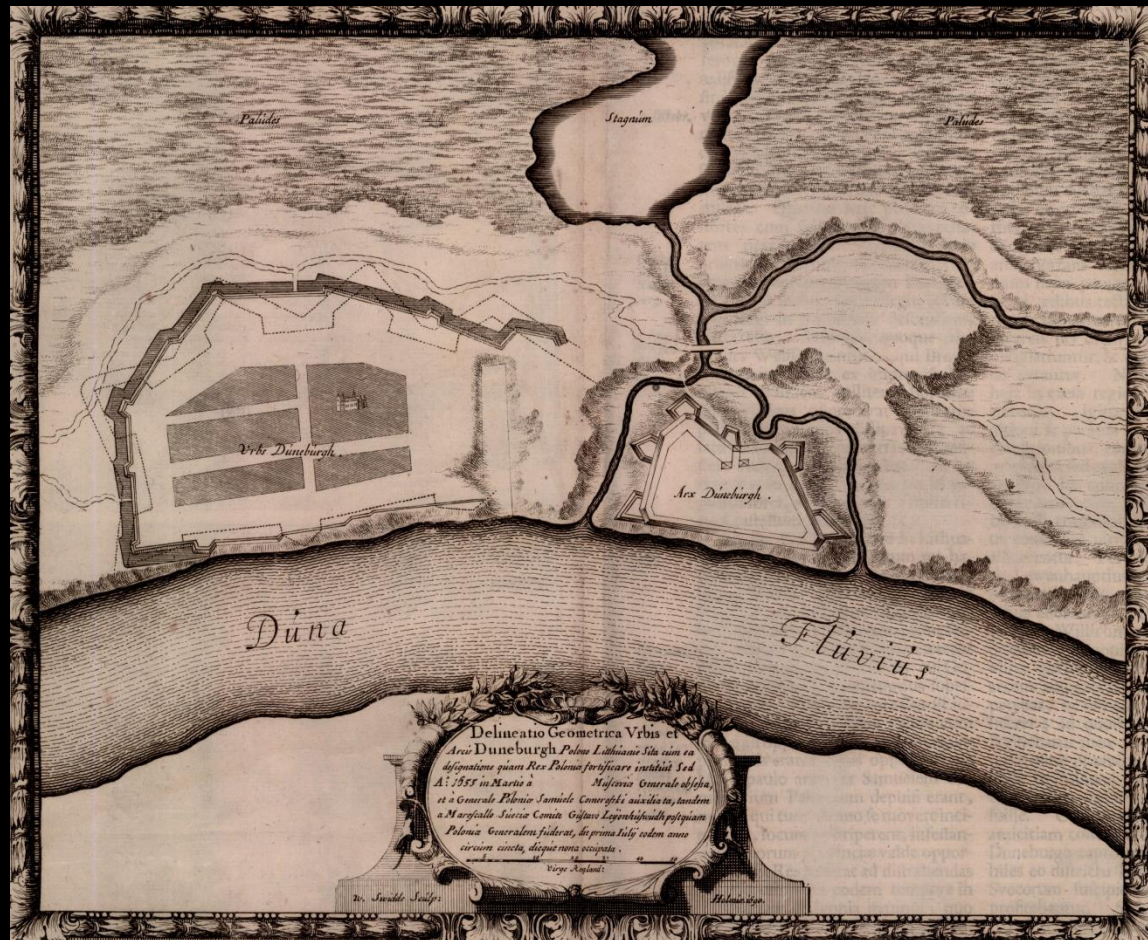
... r Co to jest

*O ile ja mogę zrobić kilka grup piechoty
uformowanych w formację batalionu
wszyscy maszerujący*

(Odczytanie i tłumaczenie Jan Mispelaere)

Analiza porównawcza – prace broni

Plan Dyneburga z 1655 roku, wykonany w 1690 roku
(Pufendorf, 1696, po s. 80)

Analiza porównawcza – prace broni

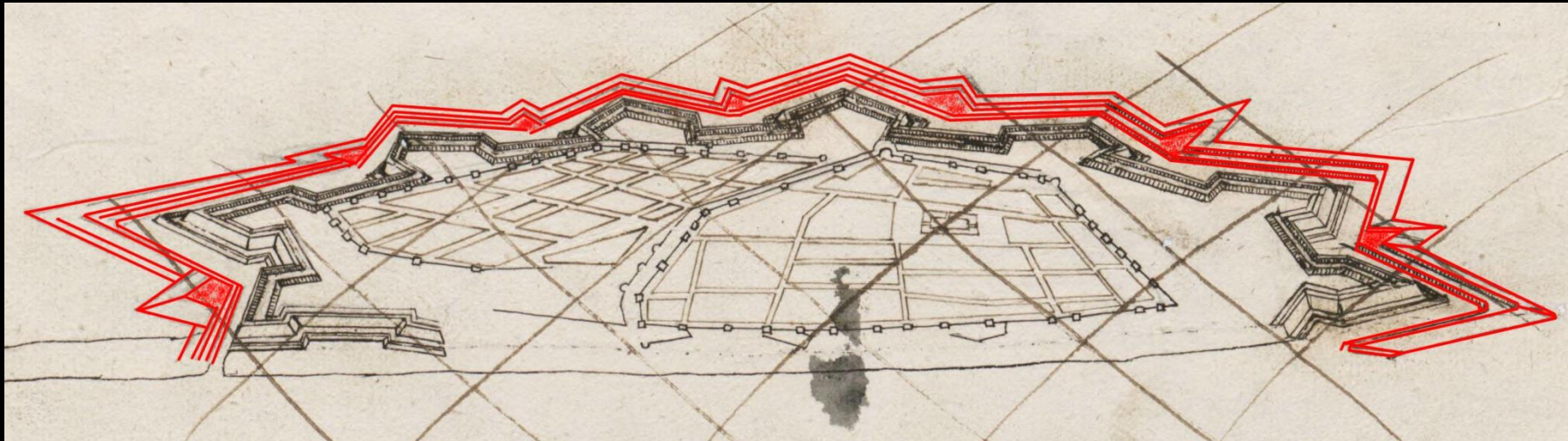
W. Swidde Sculp:

Plan Dyneburga z 1655 roku, wykonany w 1690 roku
(Pufendorf, 1696, po s. 80)

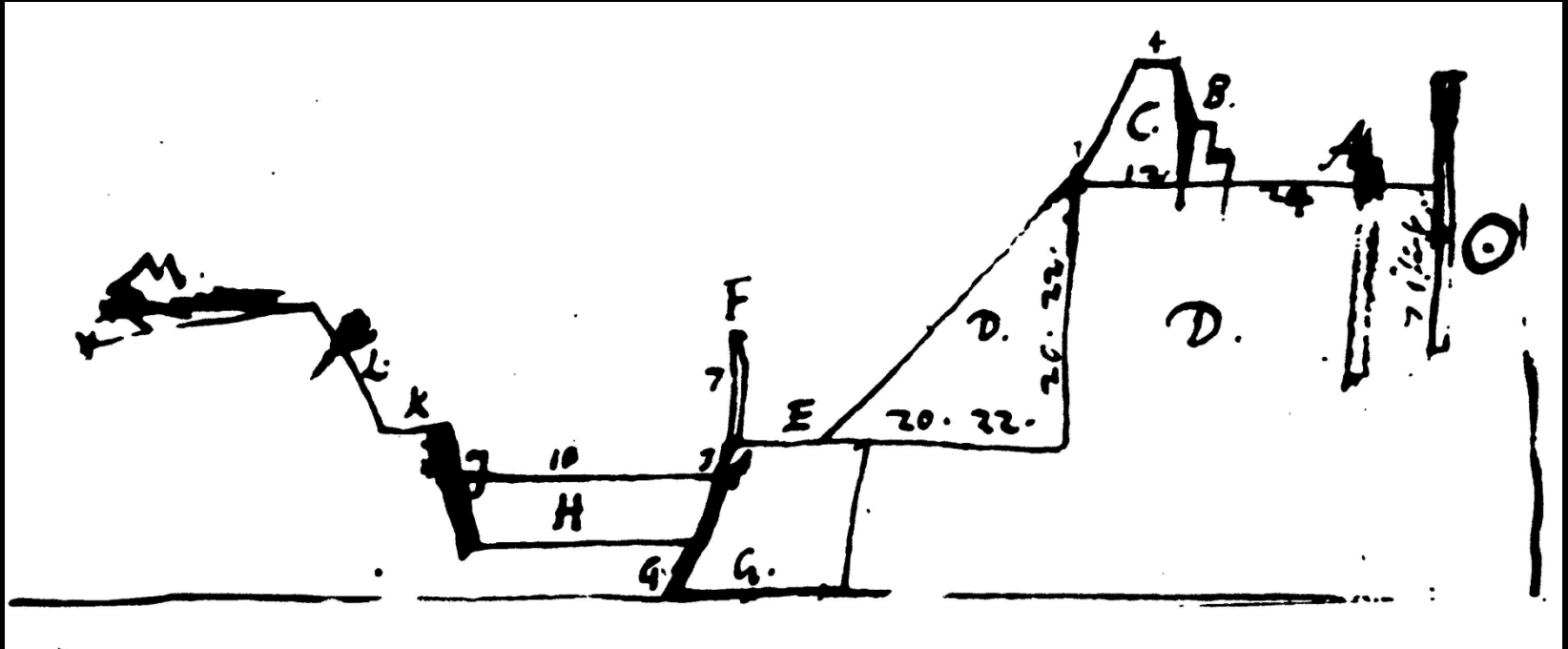

Analiza porównawcza – prace broni

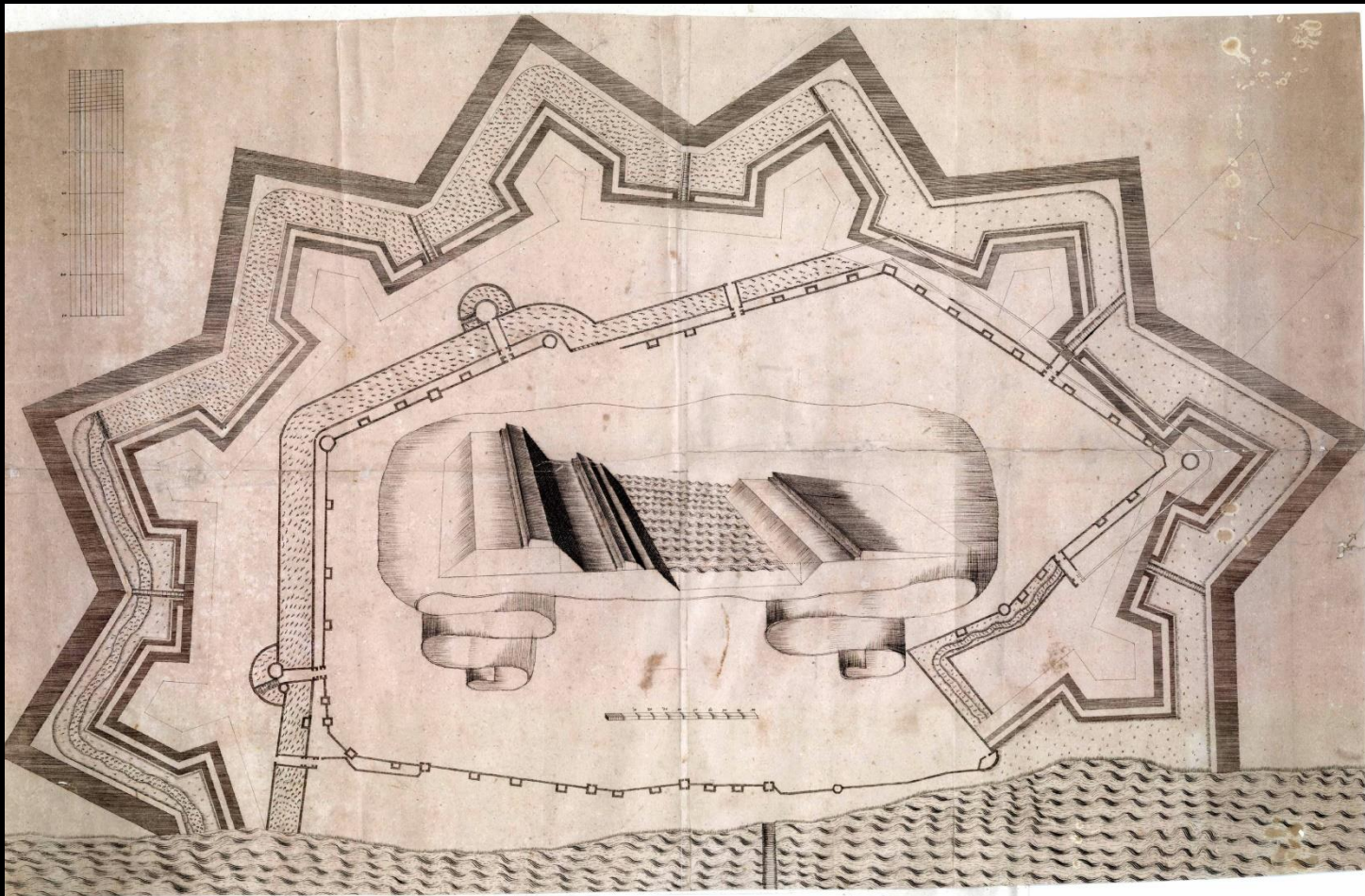
Place broni

Analiza porównawcza – prace broni

Projekt profilu umocnień, datowany na ok. 1590 rok
(Tomczak, b.d.)

Analiza porównawcza – prace broni

Plan projektowanych umocnień wraz z profilem z lat około 1628-1629
(NN, 1630)

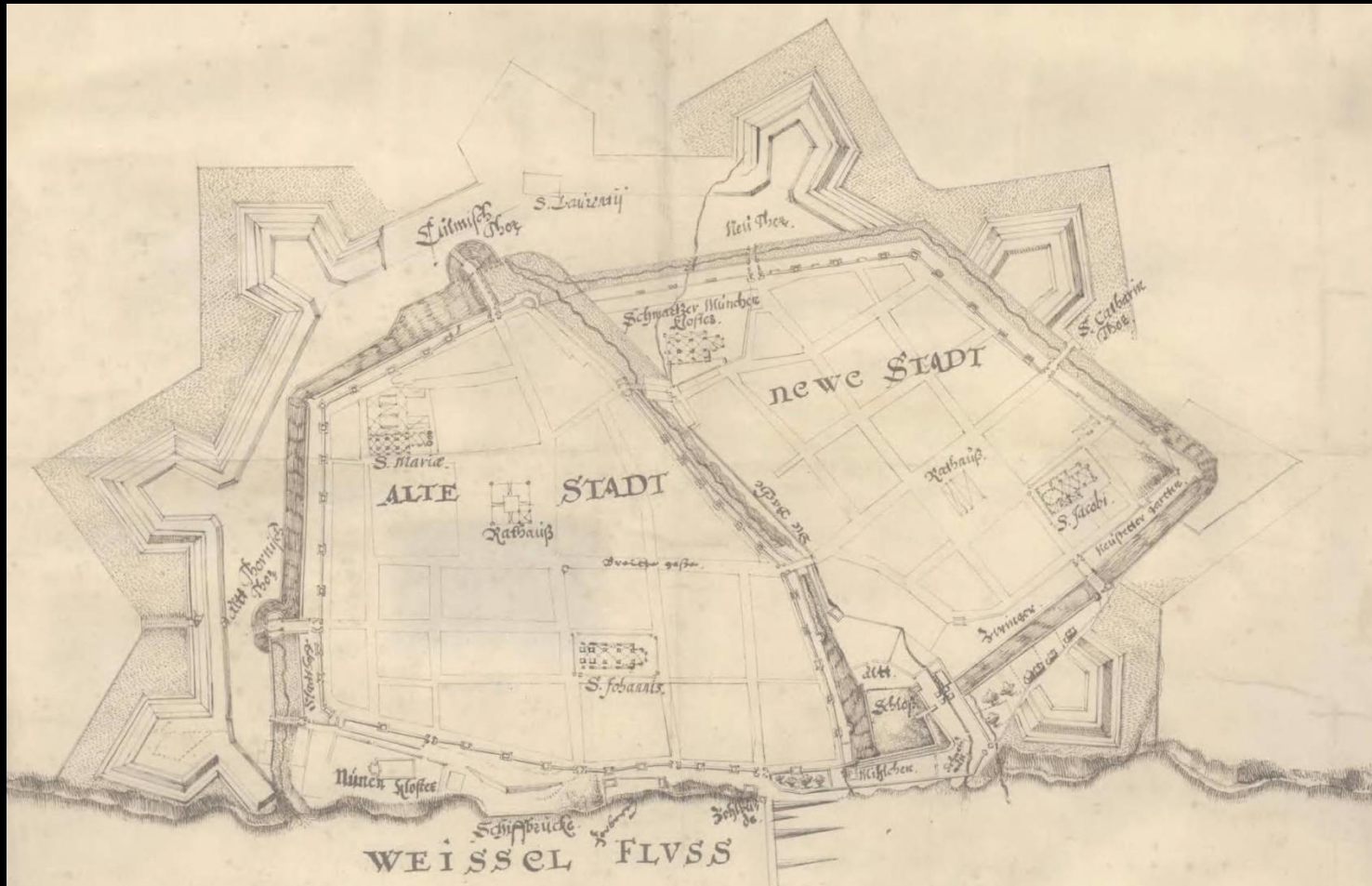

Analiza porównawcza – prace broni

Plan projektowanych umocnień z lat około 1628-1629
(NN, 1660)

Analiza porównawcza – prace broni

Plan Torunia z 1631 roku (NN, 1631)

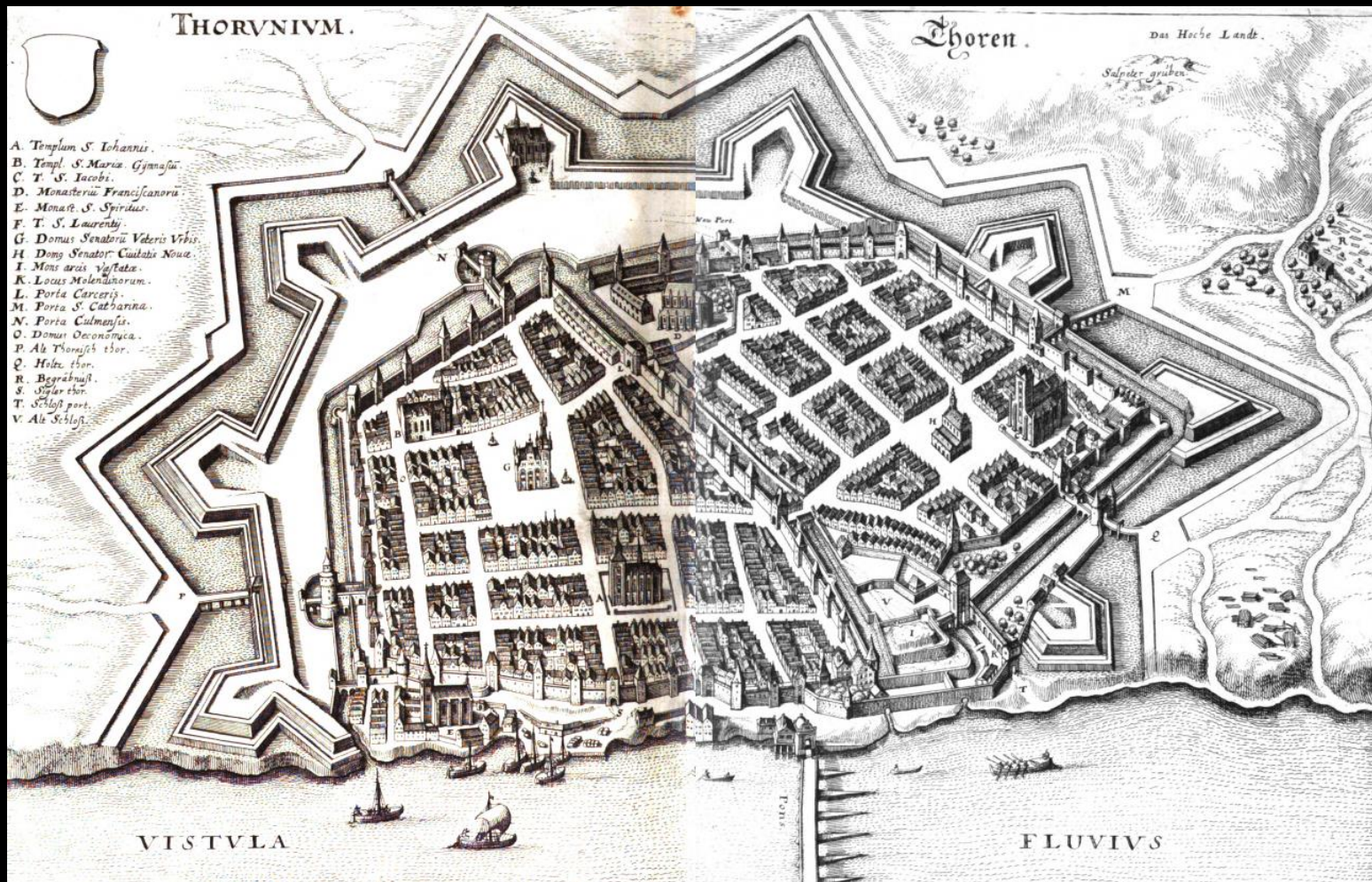
Analiza porównawcza – prace broni

Plan perspektywiczny Torunia Jakuba Hoffmanna z 1631 roku
(Hoffmann, 1631)

Analiza porównawcza – prace broni

Perspektywiczny plan Torunia, tzw. plan Meriana
(Werdenhagen, [1641], po s. 362)

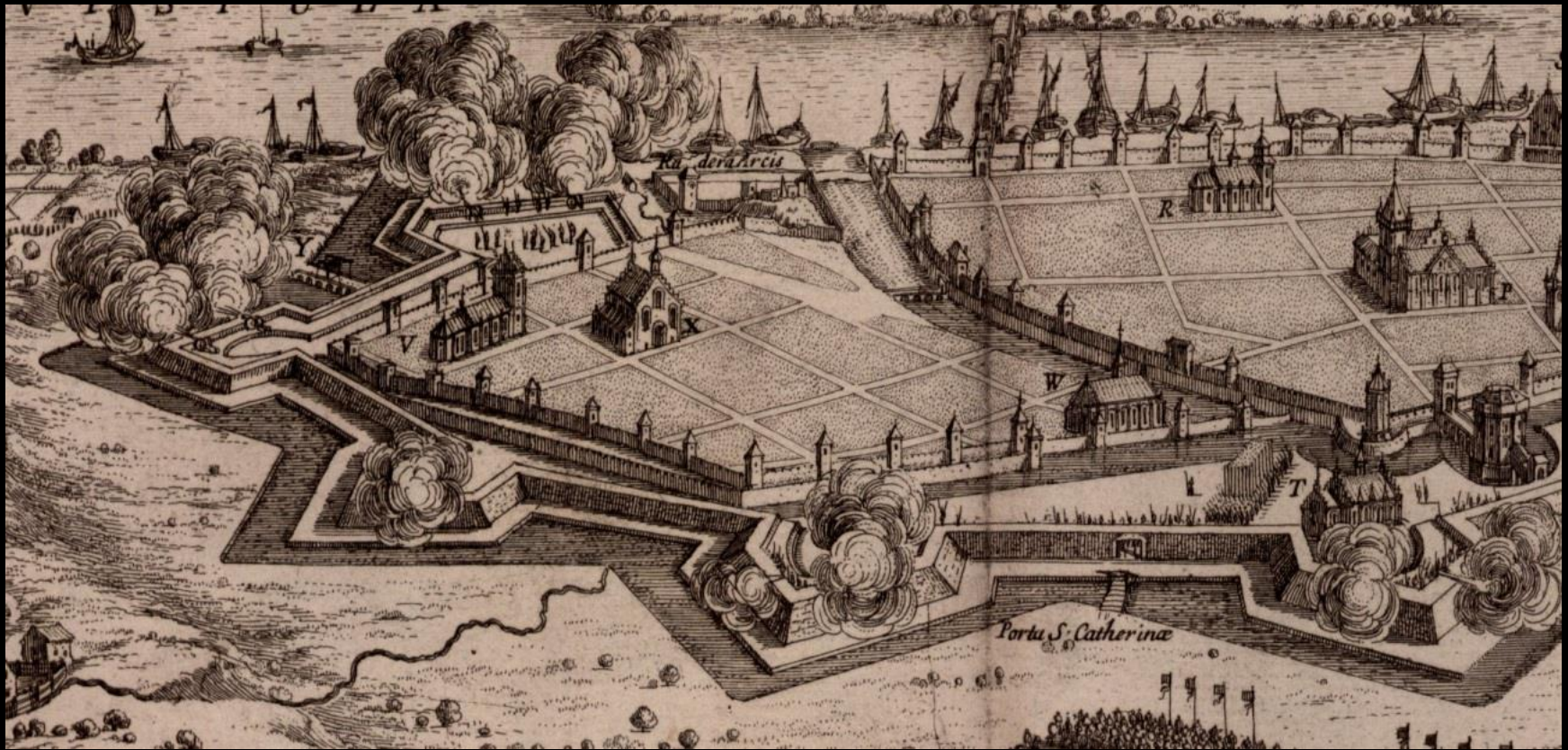
Analiza porównawcza – GIMP

Tzw. plan gdański, datowany na połowę XVII wieku
(Dybaś, 2000, il. 1)

Analiza porównawcza – prace broni

Perspektywiczny plan Torunia Eryka Dahlberga ukazujący wjazd Karola X Gustawa do miasta w 1655 roku
(Pufendorf, 1696, po s. 98)

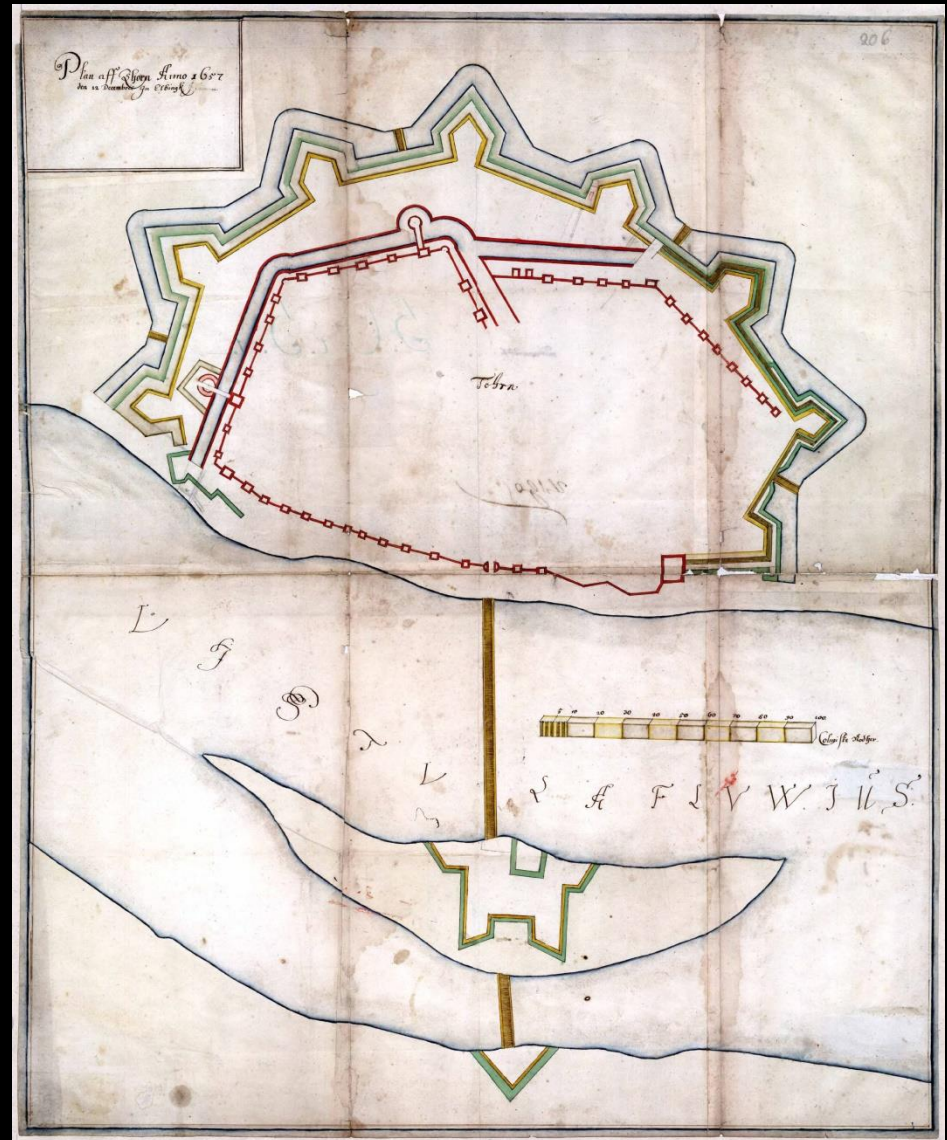
Analiza porównawcza – prace broni

Tzw. plan kopenhaski z 1656 roku
(NN, 1656)

Analiza porównawcza – prace broni

Plan z 12 grudnia 1657 roku
(NN, 1657)

Analiza porównawcza – GIMP

Tzw. plan wiedeński ukazujący oblężenie miasta w 1658 roku
(Dybaś, 2015)

Analiza porównawcza – GIMP

Tzw. plan włoski ukazujący oblężenie miasta w 1658 roku
(Dybaś, 2015)

Analiza porównawcza – GIMP

Plan Jana Benssheimera ukazujący oblężenie miasta w 1658 roku
(Nowak, 1936)

Analiza porównawcza – prace broni

Fragment perspektywicznego planu Torunia Eryka Dahlberga ukazujący oblężenie miasta w 1658 roku
(Pufendorf, 1696, po s. 500)

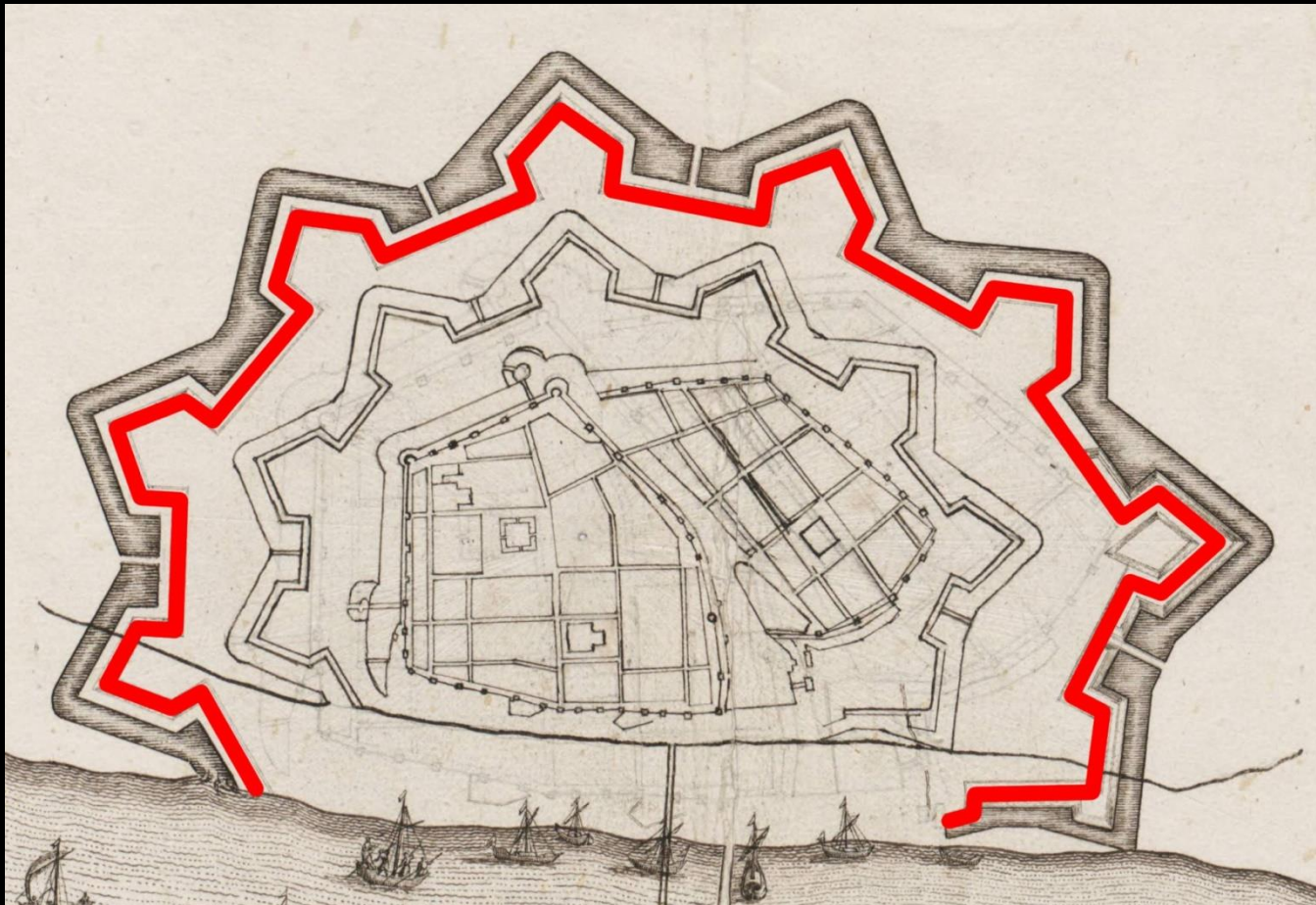
Analiza porównawcza – prace broni

Fragment perspektywicznego planu oblężenia Torunia w 1658 roku w albumie Gabriela Bodenehra z 1727 roku
(Bodenehr, po 1720)

Analiza porównawcza – GIMP

Plan miasta Torunia i jego umocnień
(Dahlberg, 164?–166?a)

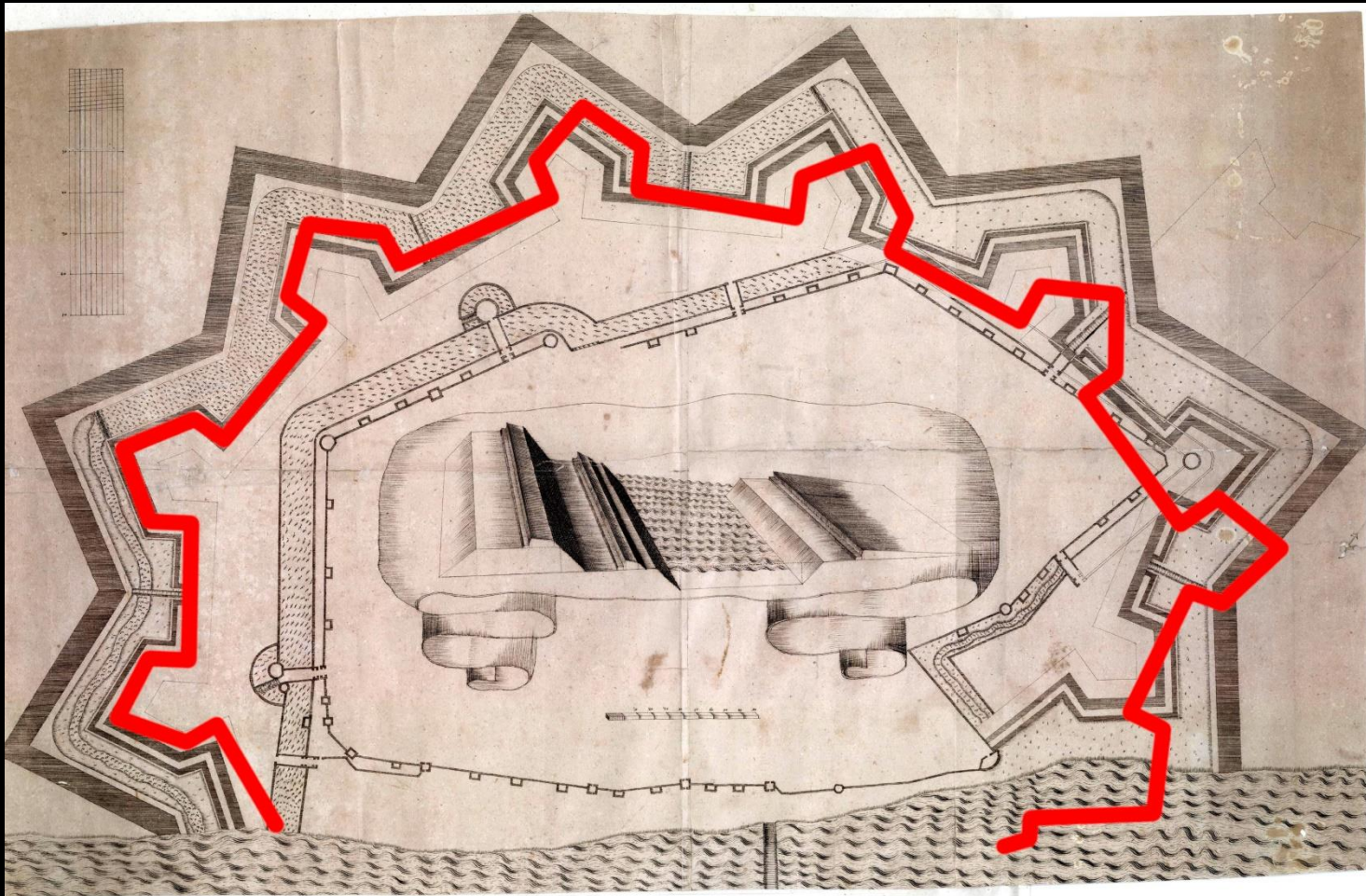
Analiza porównawcza – GIMP

Plan projektowanych umocnień na tzw. planie berlińskim
(NN, [1629])

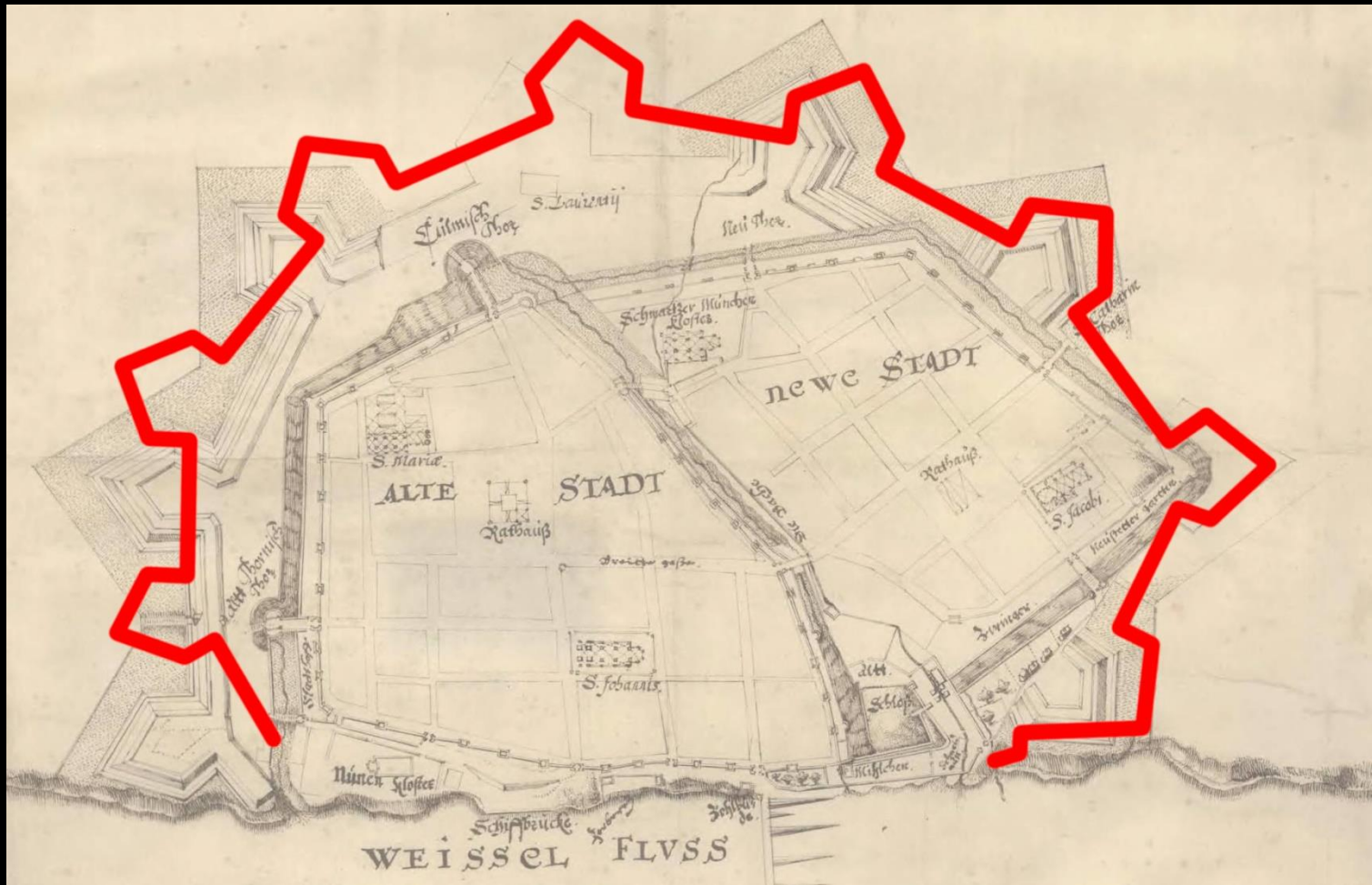
Analiza porównawcza – GIMP

Plan projektowanych umocnień wraz z profilem z lat około 1628-1629
(NN, 1630)

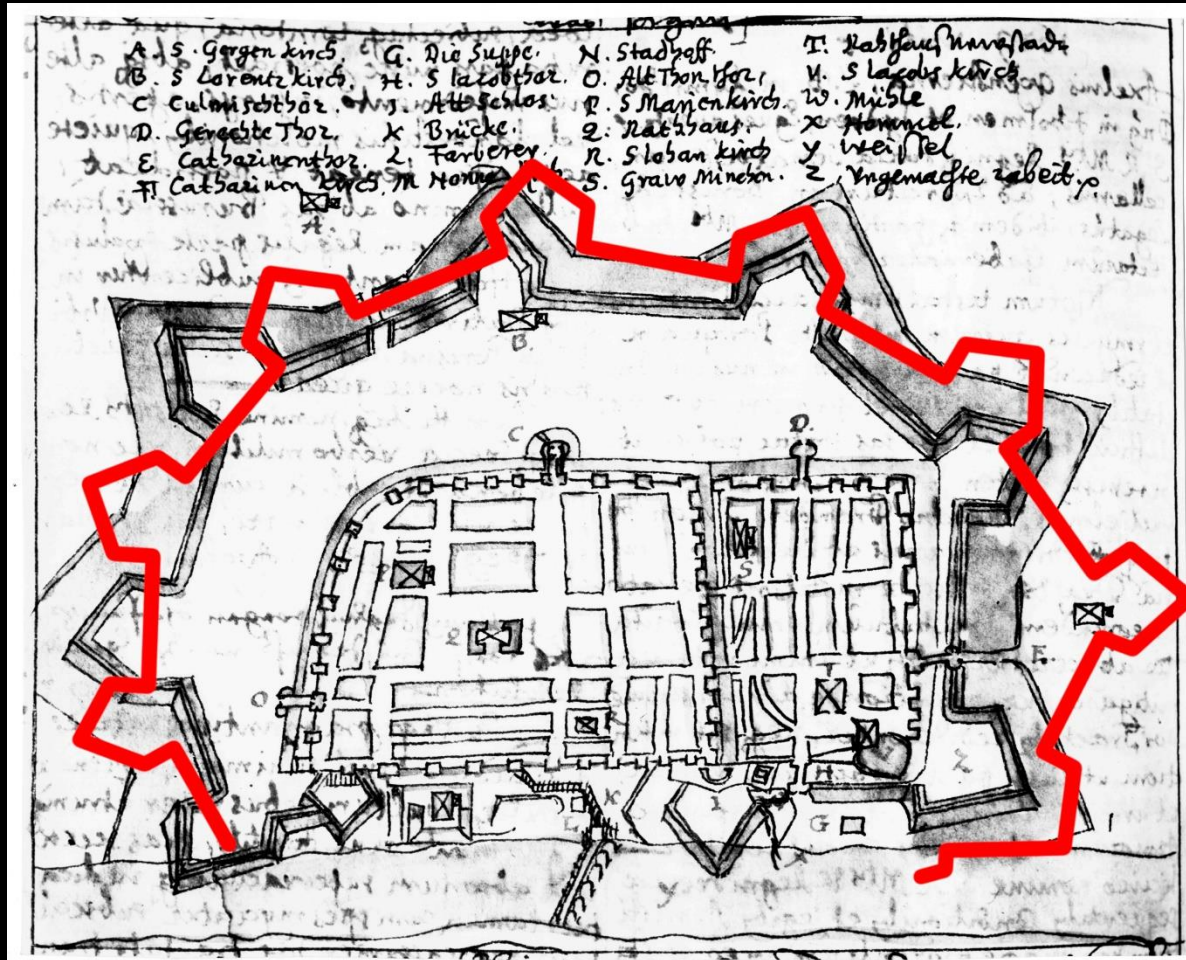

Analiza porównawcza – GIMP

Plan Torunia z 1631 roku (NN, 1631)

Analiza porównawcza – GIMP

Plan z kroniki Israela Hoppego z około 1640 roku
(Tomczak, b.d.)

Analiza porównawcza – GIMP

Tzw. plan kopenhaski z 1656 roku
(NN, 1656)

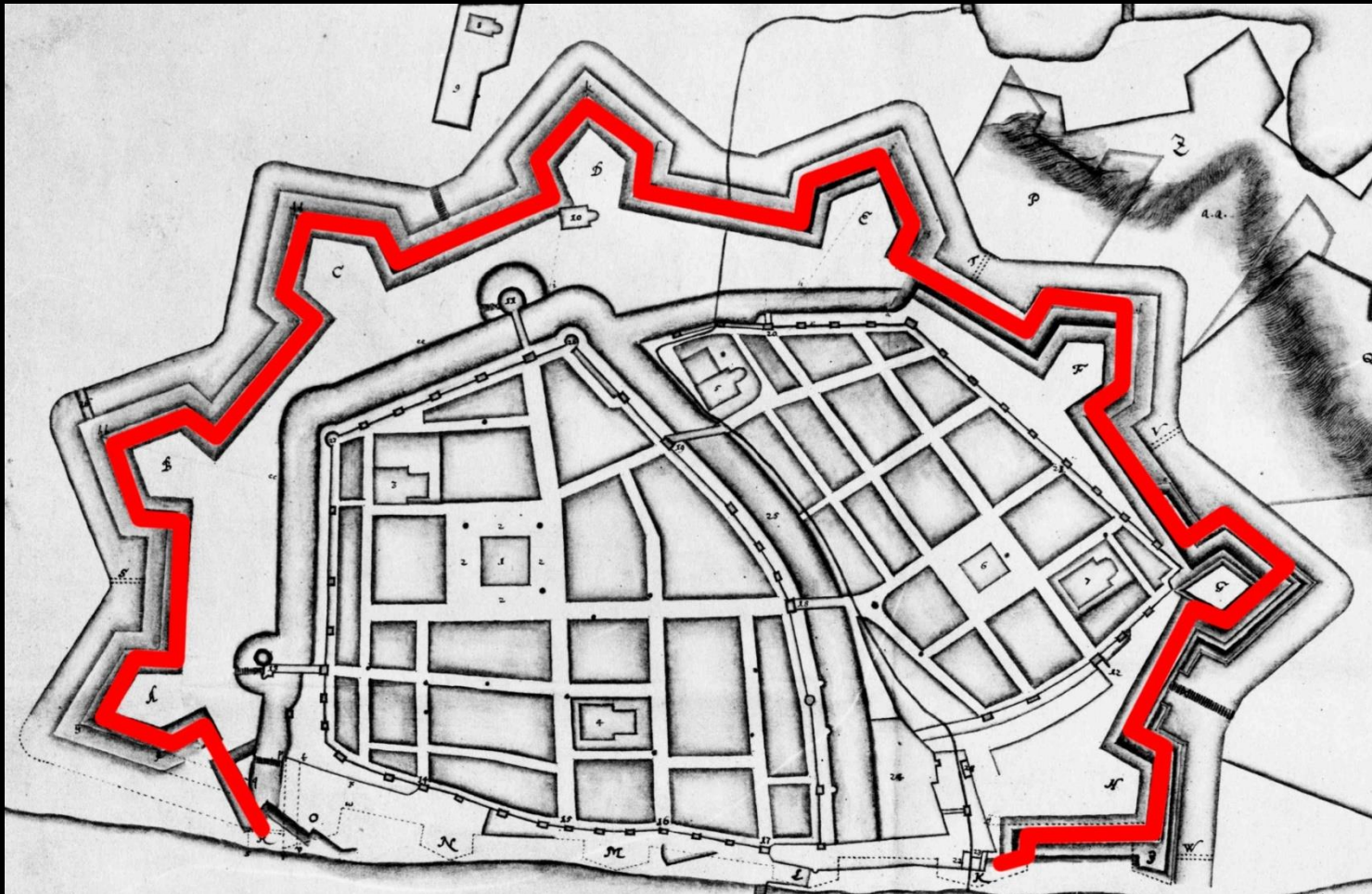

Analiza porównawcza – GIMP

Tzw. plan kopenhaski z 1656 roku
(NN, 1656)

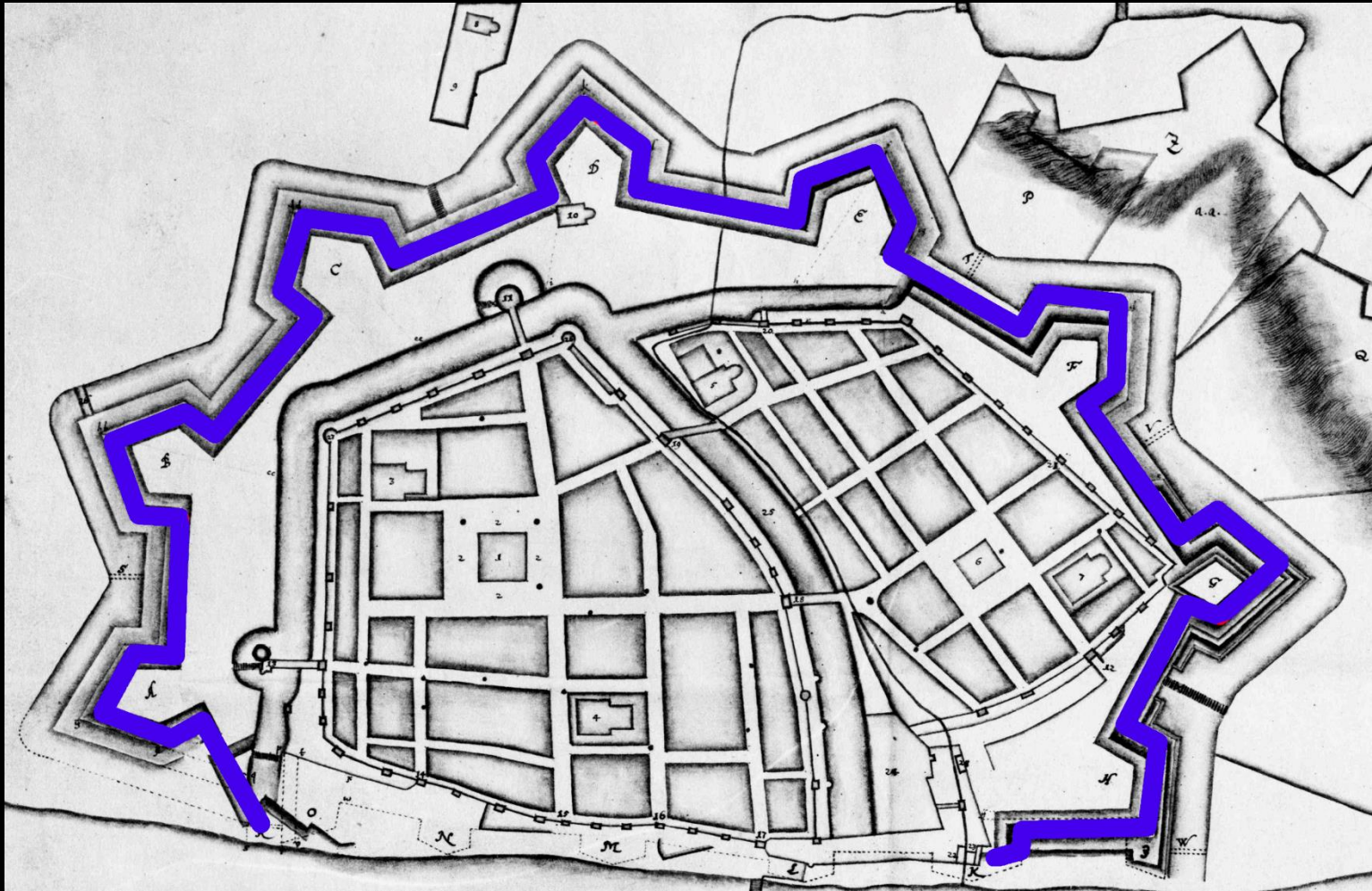
Analiza porównawcza – GIMP

Tzw. plan leningradzki
(Dybaś, 2000, il. 5)

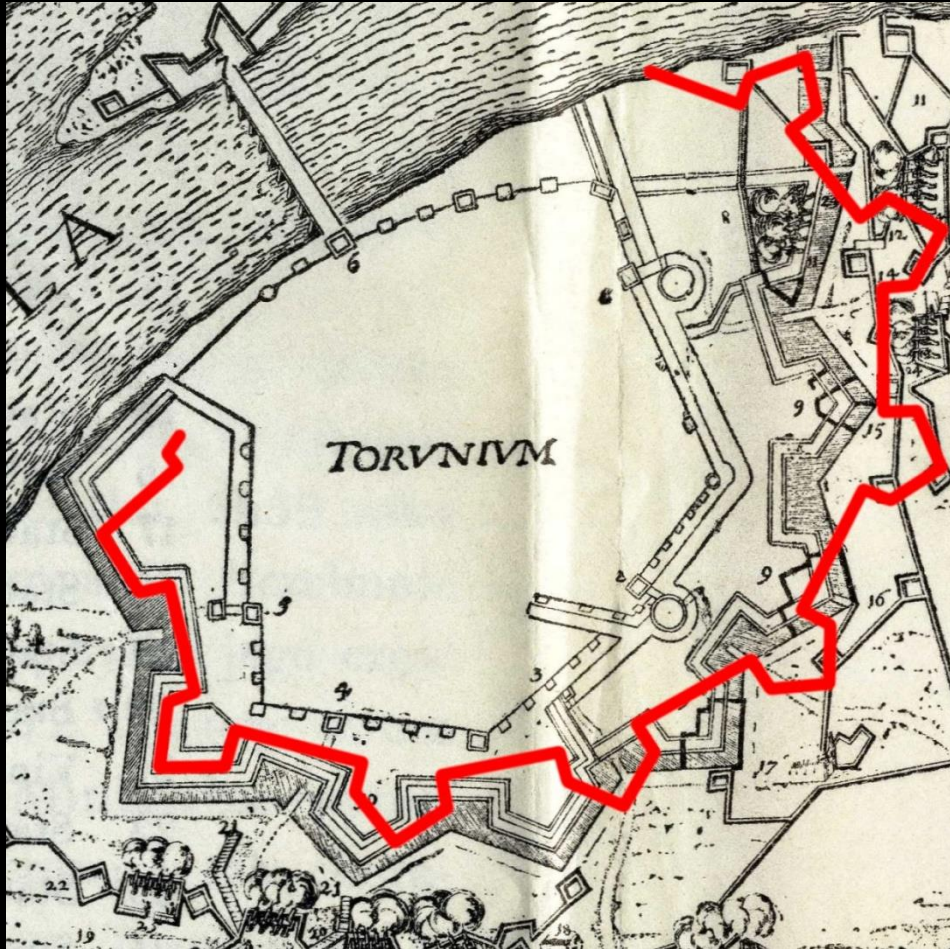
Analiza porównawcza – GIMP

Tzw. plan leningradzki
(Dybaś, 2000, il. 5)

Analiza porównawcza – GIMP

Plan Jana Benssheimera ukazujący oblężenie miasta w 1658 roku
(Nowak, 1936)

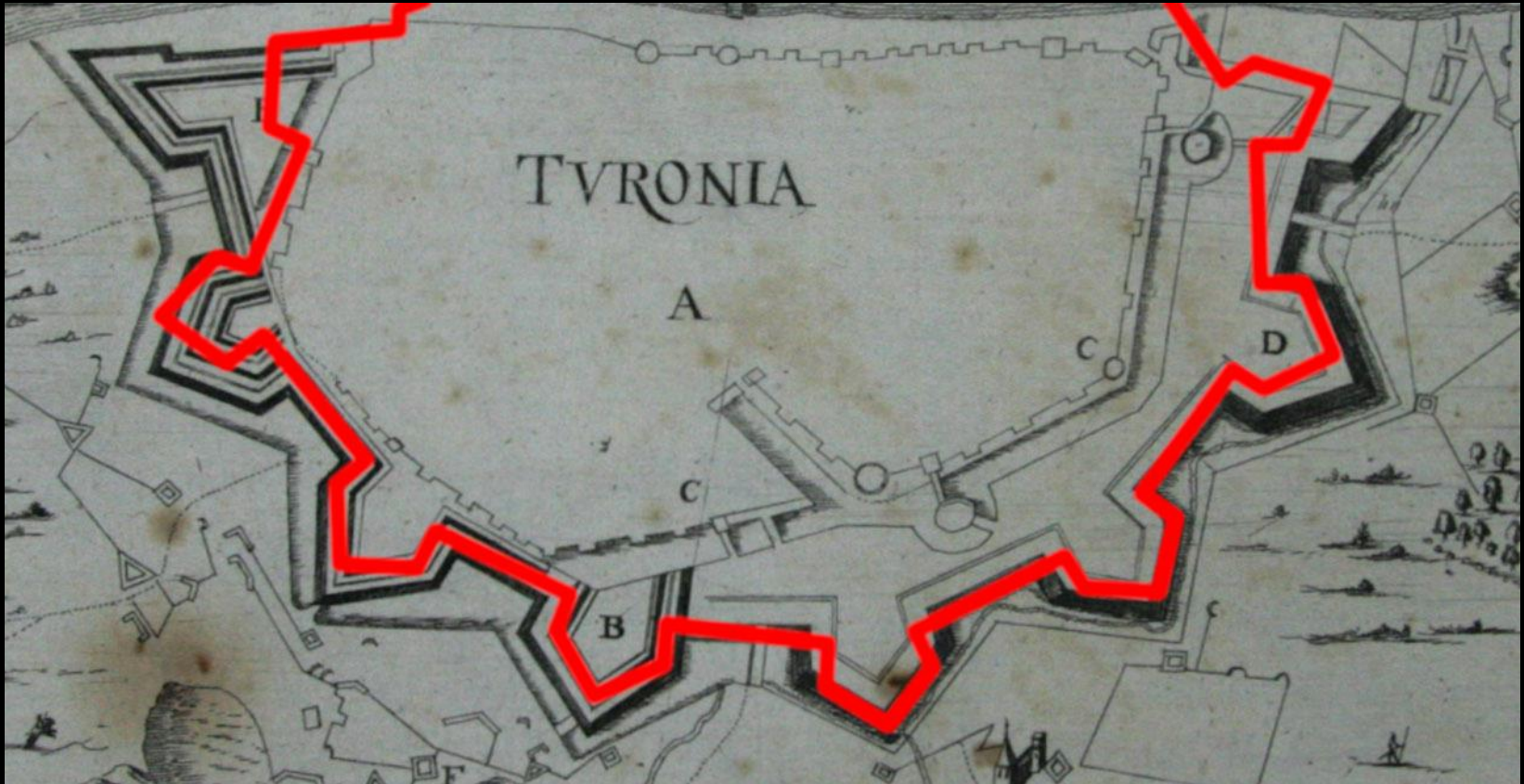
Analiza porównawcza – GIMP

Tzw. plan wiedeński ukazujący oblężenie miasta w 1658 roku
(Dybaś, 2015)

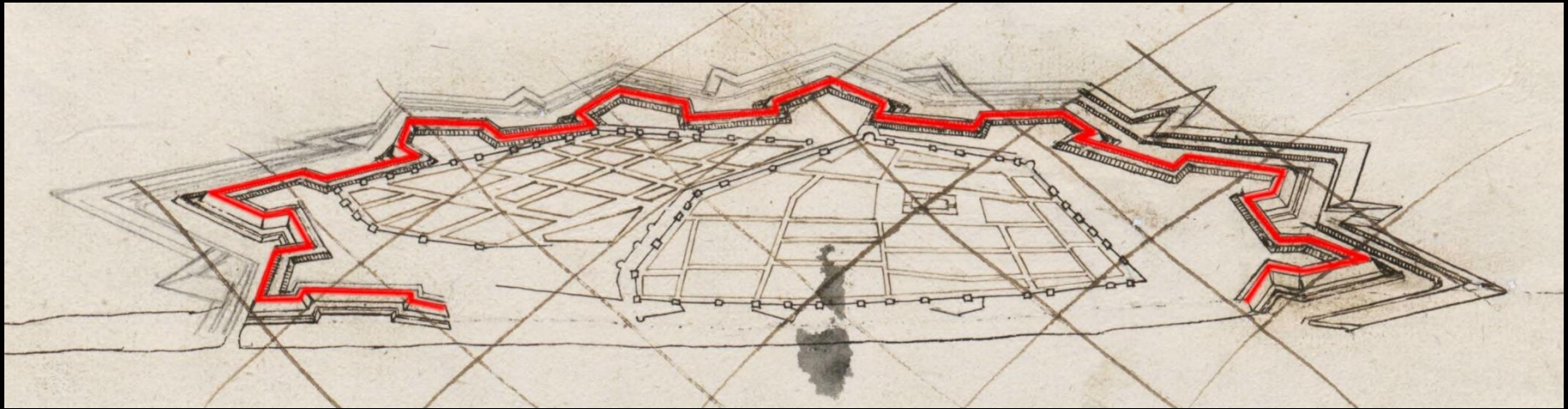

Analiza porównawcza – GIMP

Tzw. plan włoski ukazujący oblężenie miasta w 1658 roku
(Dybaś, 2015)

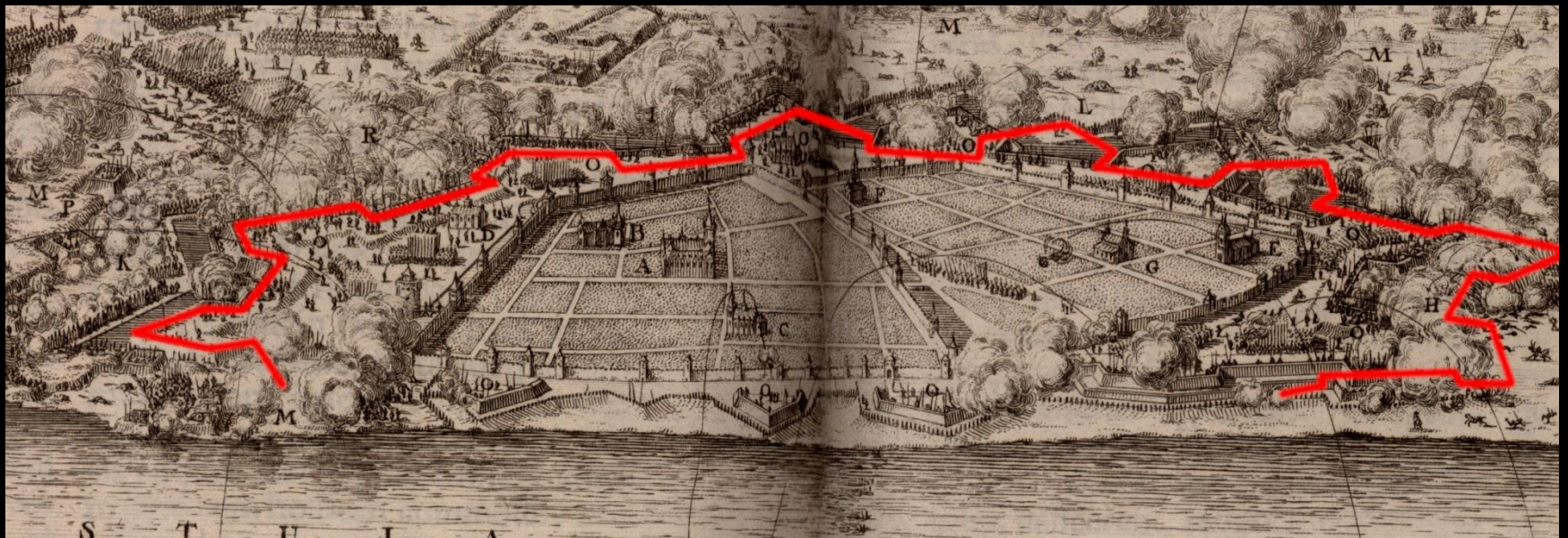
Analiza porównawcza – GIMP

Perspektywiczny plan miasta Torunia i jego umocnień
(Dahlberg, 164?–166?b)

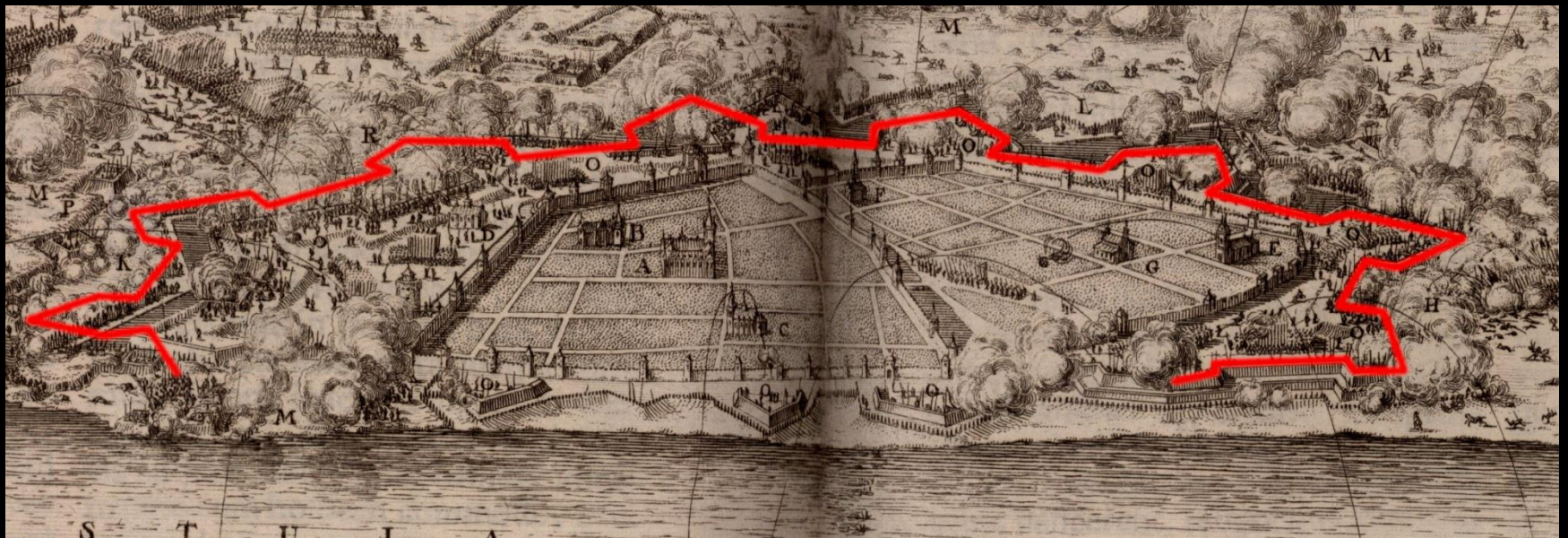

Analiza porównawcza – GIMP

Plan perspektywiczny oblężenia Torunia w 1658 roku w książce Samuela Pufendorfa (Pufendorf, 1696, po s. 500)

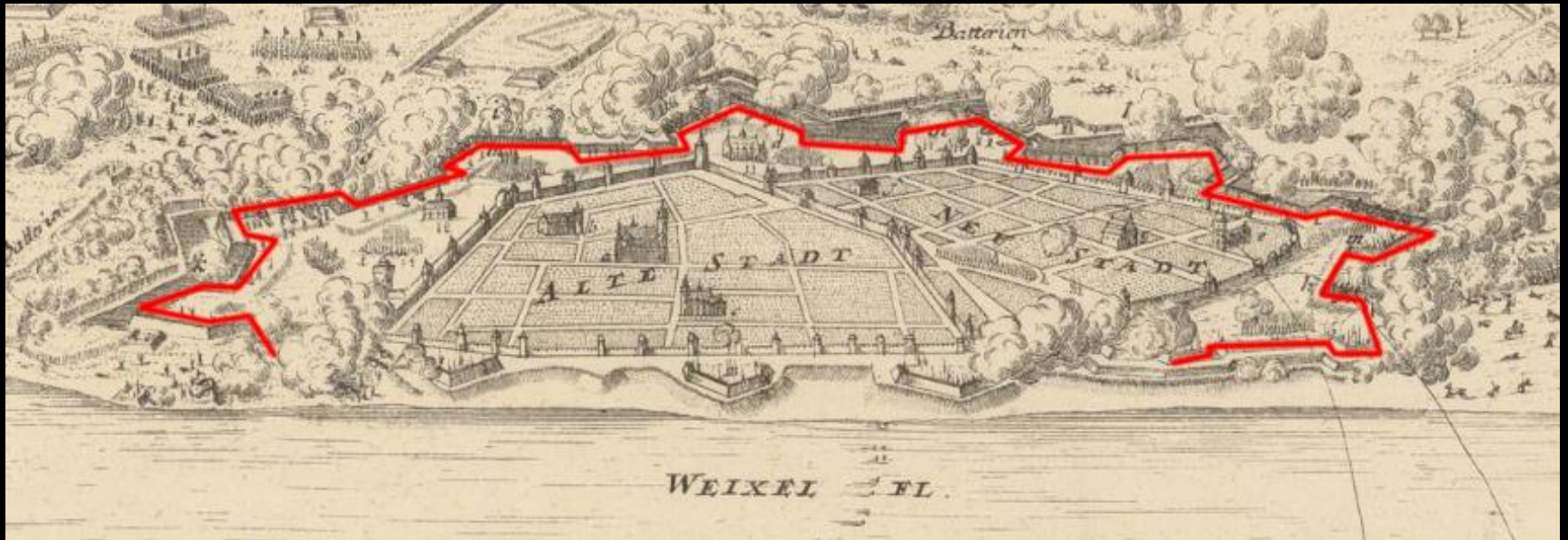
Analiza porównawcza – GIMP

Plan perspektywiczny oblężenia Torunia w 1658 roku w książce
Samuela Pufendorfa
(Pufendorf, 1696, po s. 500)

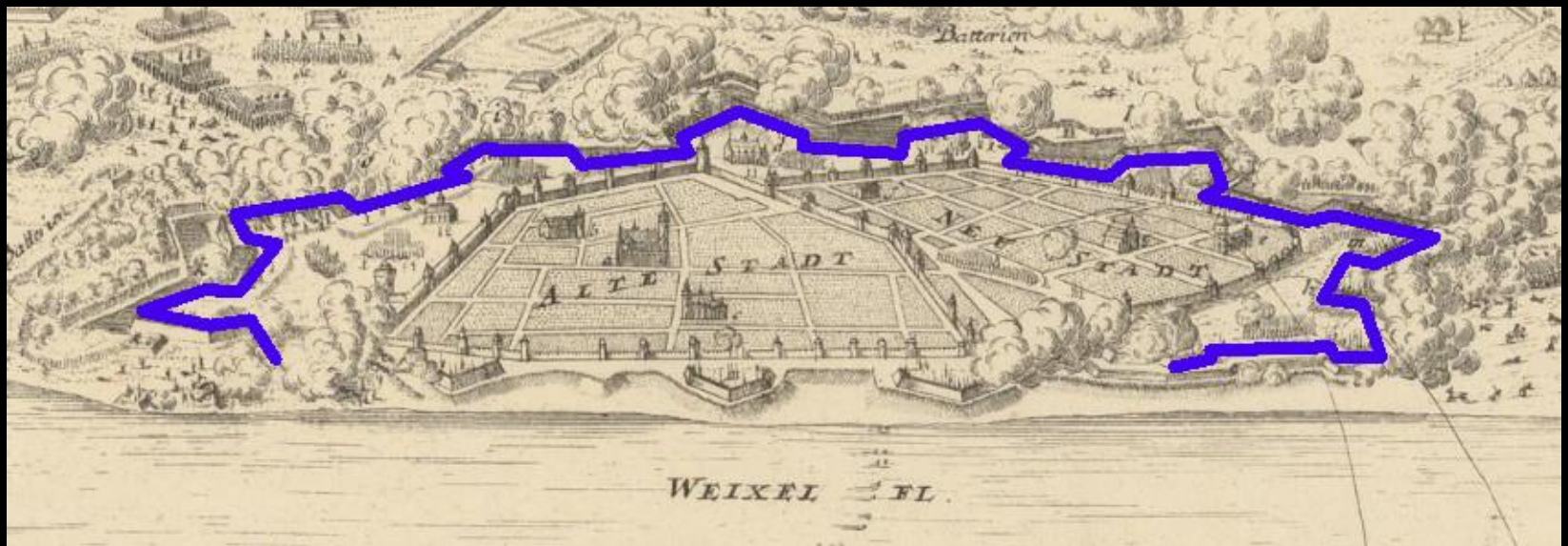
Analiza porównawcza – GIMP

Plan perspektywiczny oblężenia Torunia w 1658 roku w albumie Gabriela Bodenehra z 1727 roku

(Bodenehr, po 1720)

Analiza porównawcza – GIMP

Plan perspektywiczny oblężenia Torunia w 1658 roku w albumie Gabriela Bodenehra z 1727 roku

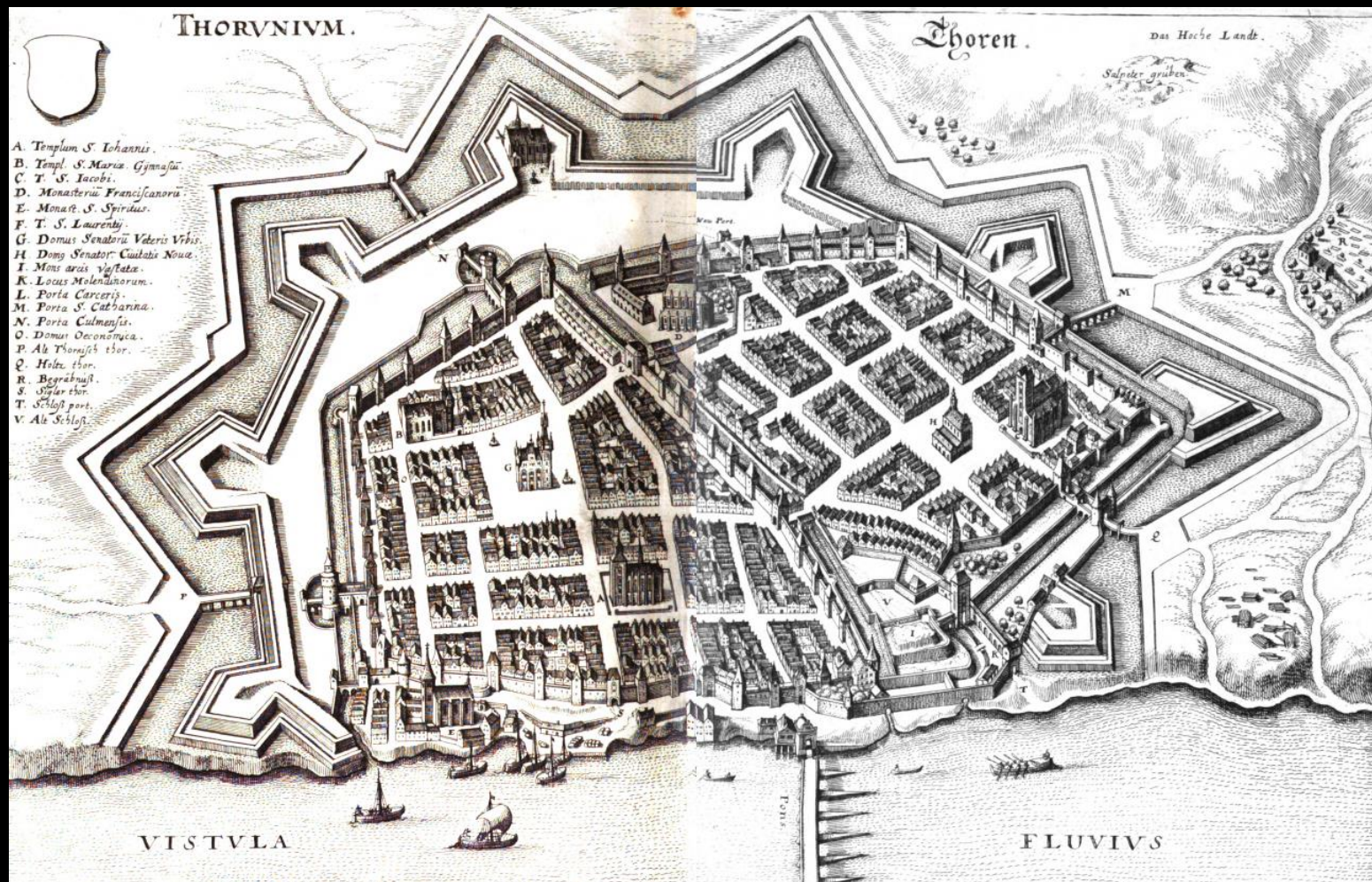
(Bodenehr, po 1720)

Podsumowanie:

- Kto jest autorem planów?
- Kiedy powstały plany?
- Jakie podobieństwa i różnice występują na nowych planach w stosunku znanych nam już ikonografii?
- Jak powstawały takie plany?

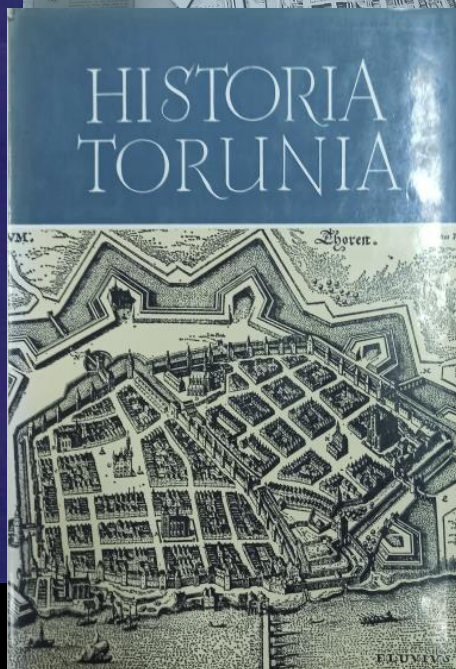
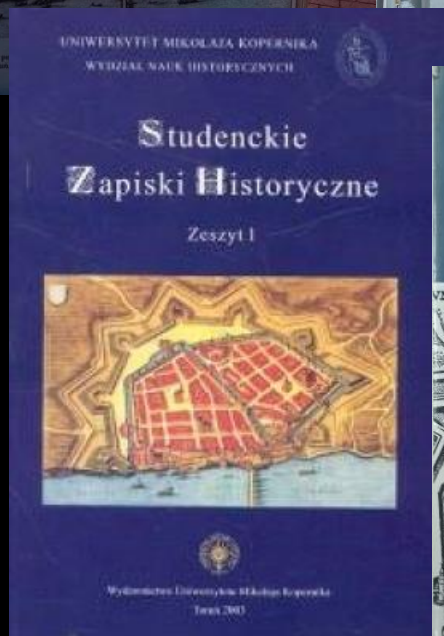
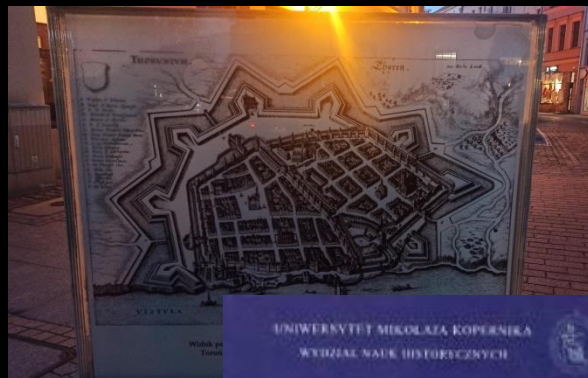
Podsumowanie

Perspektywiczny plan Torunia, tzw. plan Meriana
(Werdenhagen, [1641], po s. 362)

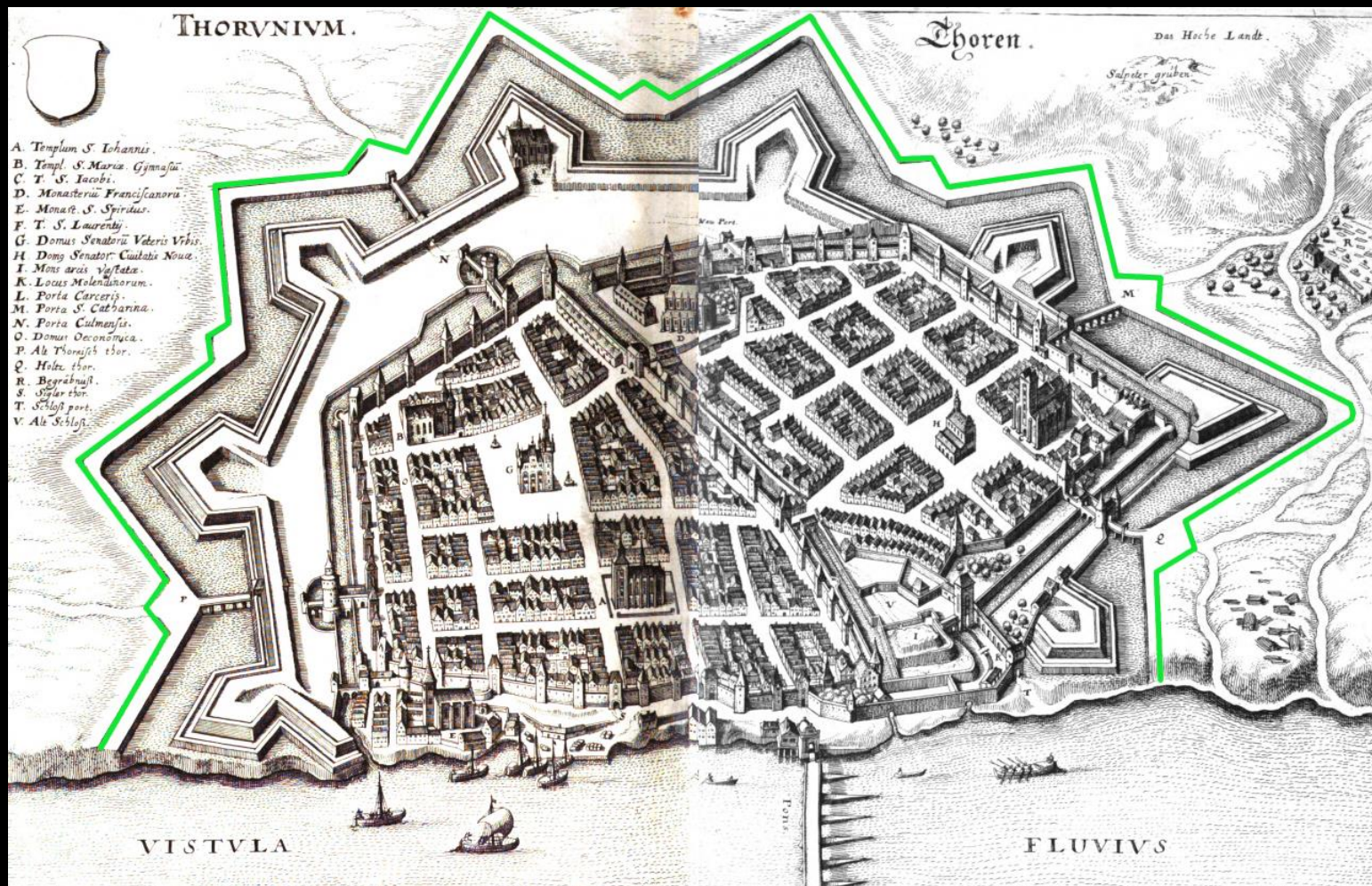
Podsumowanie

Recepcja planu Meriana
(zdjęcia autora; Toruń Maraton, 2022)

Podsumowanie

Perspektywiczny plan Torunia, tzw. plan Meriana
(Werdenhagen, [1641], po s. 362)

Bibliografia:

- Balcerek, M. (2020). Dwa nieznane plany Torunia z Riksarkivet w Sztokholmie. In W. Walczak i K. Wiszowata-Walczak (Eds.). *Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej* (vol. 14, s. 143–57). Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy.
- Bodenehr, G. (po 1720). *Thorn mit Ao. 1658 erlittener Belagerung* (<https://doi.org/10.3931/e-rara-31230>). Zentralbibliothek Zürich, Szwajcaria.
- Dahlberg, E. (164?–166?)a. *Karta över staden och fästningen Thorn. Av Erik Dahlberg kring 1600-talets mitt* (SE/RA/720269/#/0018:00001). Riksarkivet, Szwecja.
- Dahlberg, E. (164?–166?)b. *Perspektivritning av staden och fästningen Thorn. Av Erik Dahlberg kring 1600-talets mitt* (SE/RA/720269/#/0018:00002). Riksarkivet, Szwecja.
- Dybaś, B. (2000). Zaginiony plan Torunia z połowy XVII wieku, *Folia Toruniensia*, 1, 59–68.
- Dybaś, B. (2015). Plan oblężenia Torunia w roku 1658 z wiedeńskiego Archiwum Wojny, *Zapiski Historyczne*, 80(3), 63–83.
- Hoffmann, J. (1631). *Civitas Thorunium una cum sua fortificatione accurate delineate*. [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Civitas Thorunium una cum sua fortificatione accurate delineata 1631 \(84742157\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Civitas_Thorunium_una_cum_sua_fortificatione_accurate_delineata_1631_(84742157).jpg).
- Naronowicz-Naroński, J. (1659). *Optima lub perspectiva...* (Rps BUW nr 1954). Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego, Polska.
- NN. ([1629]). Toruń, rysunek planowanych fortyfikacji z 1629 r. [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Torun plan fortyfikacji 1629.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Torun_plan_fortyfikacji_1629.jpg).

Bibliografia:

NN. (1630). *Tyskland. Thorn /Torun/. Utan titel. (Thorn/Torum)* (SE/KrA/0406/25/271/002). Riksarkivet, Szwecja.

NN. (1631). *Tyskland. Thorn /Torun. Abriss und Eigentliche verzeichniiss der Stadt Thoren im Preüsse wie dieselbe zu dieser Zeitt ist angefangen zu Fortificirer...* (SE/KrA/0406/25/271/001). Riksarkivet, Szwecja.

NN. (1656). Plan von Thorn. 1656 (KBK 2-1). Det Kgl. Bibliotek, Dania.

NN. (1657). *Tyskland. Thorn /Torun/. Plan aff Thorn Anno 1657 den 12. Decembris.* (SE/KrA/0406/25/271/003). Riksarkivet, Szwecja.

NN. (1660). *Tyskland. Thorn /Torun/. Die Stadt Thorn* (SE/KrA/0406/25/271/004). Riksarkivet, Szwecja.

Nowak, T. (1936). *Oblężenie Torunia w roku 1658*. Towarzystwo Naukowe.

Pufendorf S. (1696). *De rebus a Carolo Gustavo Sveciae rege gestis commentariorum libri septem*. Christopher Riegel; Knorz Ianis.

Strömer. (1849). Erik Jönsson Dahlbergh. https://pl.wikipedia.org/wiki/Erik_Dahlbergh. Tomczak, A., (b.,d.). Prywatna kolekcja.

Toruń Maraton (2022). Medal. <https://torunmaraton.pl/medal-3/>.

Werdenhagen, J. A. ([1641]). *De Rebuspublicis Hanseaticis. Tractatus. Cum Urbium earum Iconismis, Descriptionibus, tabulis Geographicis, et nauticis, nec non Inductione generali Rom. Imper. Germ. noviter actus et revisus*. Merianus.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Mariusz Balcerek

ORCID: 0000-0002-1007-8042

<https://www.researchgate.net/profile/Mariusz-Balcerek>

Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska w Toruniu

Książnica
Kopernikańska
w Toruniu